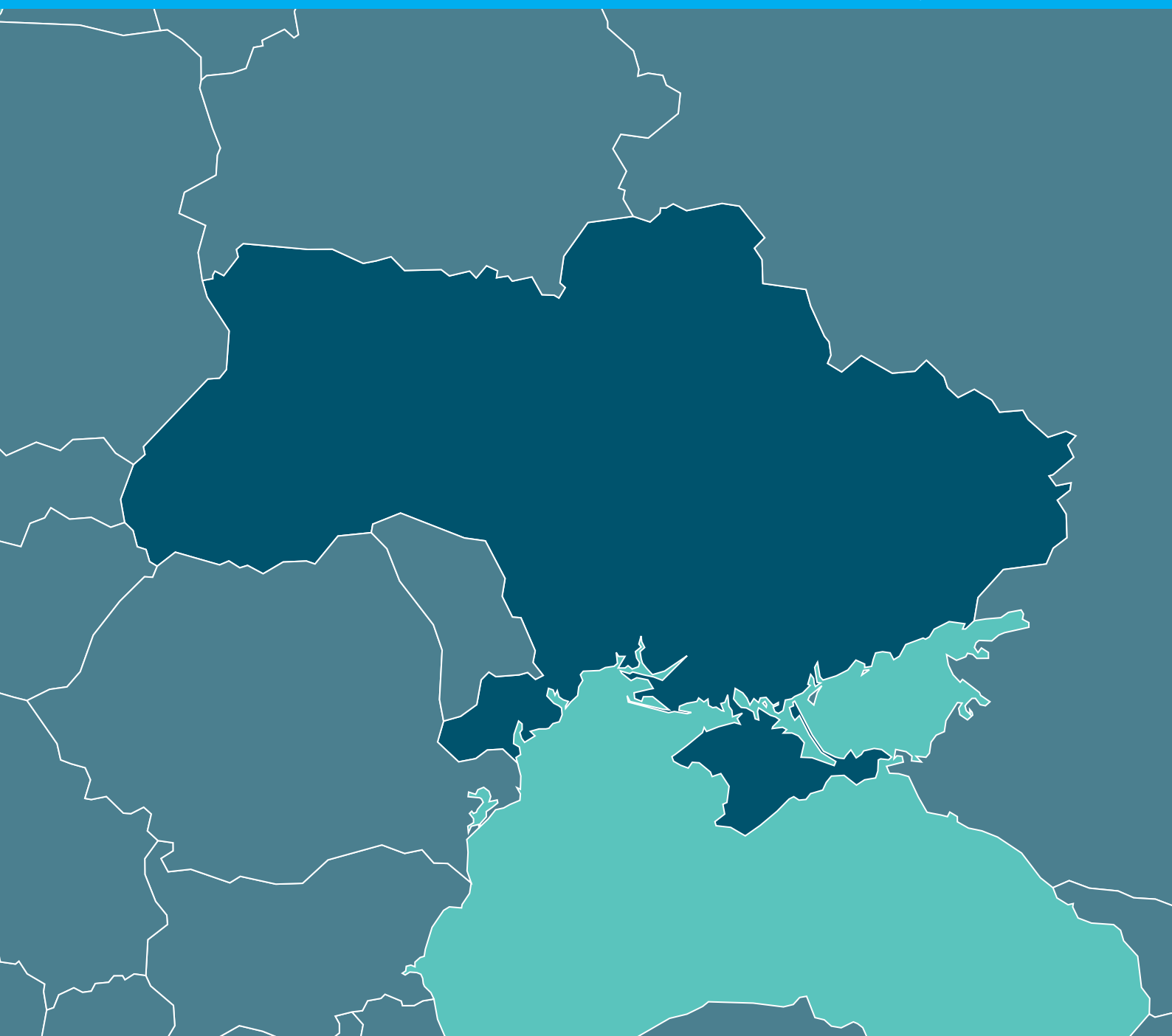

НЕЗАКОННІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ТА ПОВЕРНЕННЯ АКТИВІВ в Україні

Дослідницька робота 2021

Передмова

Незаконні фінансові потоки (НФП) впливають на економічний та соціальний розвиток будь-якої країни у безліч способів. Незадокументовані потоки коштів до країни, за її межі, а також всередині неї, серйозно впливають на державні доходи, багатство, яке в іншому випадку можна було б інвестувати у витрати на суспільні потреби та реалізацію економічних та соціальних реформ. Через незаконні фінансові потоки, особливо ті, що пов'язані з організованою злочинністю, також виводяться кошти із легальної економіки, що може змусити державу спрямовувати більше ресурсів на запобігання злочинної діяльності та відповіді реагування на неї, або на допомогу чи виплату компенсації жертвам. Витік ресурсів та втрата податкових надходжень, спричинені НФП, блокують процес розширення базових соціальних послуг та інфраструктурних програм, спрямованих на покращення добробуту та реалізацію можливостей всіх громадян, зокрема бідних людей.

У багатьох країнах, що розвиваються, наявність НФП означає менше лікарень, шкіл, поліцейських, доріг і можливостей працевлаштування, а також нижчий рівень пенсій. Саме з цих причин держави зобов'язані приділяти набагато більше уваги питанням арешту та конфіскації незаконно отриманих активів, а також спрямовувати такі відшкодовані активи на пріоритетні потреби розвитку.

Слід розробити нові парадигми та політики протидії НФП та створити цілісний ланцюг заходів: від розшуку, заморожування, вилучення, конфіскації та повернення незаконно здобутих активів через прозоре управління та ліквідацію таких активів і до розподілу надходжень на найбільш пріоритетні потреби розвитку. Саме цей механізм і парадигма дозволять країнам вилучати мільярдні активи та прямо скеровувати їх, наприклад, на розбудову більшої кількості шкіл, лікарень, клінік та інфраструктури територіальних громад, а також на вкрай необхідні виплати зарплат вчителям, медсестрам і лікарям. За допомогою такої політики державам також можуть значно зменшити рівень безробіття серед молоді. Всі зазначені заходи є ключовими факторами розвитку країни.

У світлі вищевикладеного Європейський Союз і Міжрегіональний науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй із питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ) із гордістю повідомляють про початок серії досліджень з питань незаконних фінансових потоків та повернення активів. Ці дослідження проливають світло на значну шкоду, якої зазнають держави від неконтрольованих НФП і на важливість надання першорядного значення проведенню заходів із вилучення незаконно отриманих активів, пов'язаних із такими НФП. ЄС та ЮНІКРІ зобов'язалися надавати ключову підтримку та професійний досвід, необхідні державам для більш ефективного реагування на НФП. Шляхом створення та впровадження більш ефективних механізмів реагування, багато з яких визначені в рекомендаціях цих звітів, держави зможуть послабити вплив організованої злочинності, а також виділяти значно більше коштів на пріоритетні потреби розвитку.

Лоренс Мередіт

Директор Східного напрямку політики добросусідства
ГД ПДПР

Антоніна Марі Де Мео

Директор
ЮНІКРІ

НЕЗАКОННІ ФІНАНСОВІ ПОТОКИ ТА ПОВЕРНЕННЯ АКТИВІВ в Україні

Резюме:

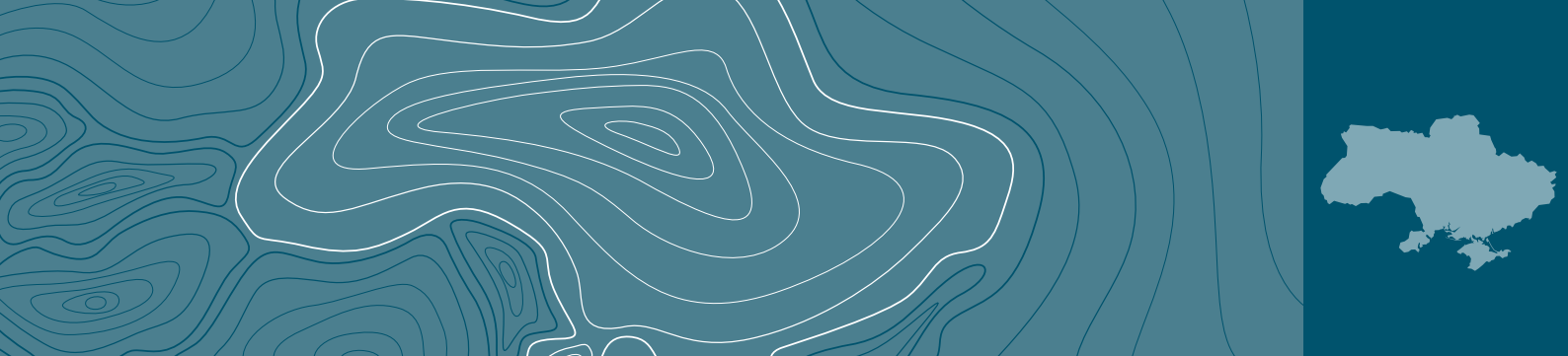
Організована злочинність генерує значні обсяги незаконних доходів і надходжень у світовому масштабі. Україна вжила численні заходи, спрямовані на боротьбу з корупцією, організованою злочинністю та НФП у країні, ставши позитивним прикладом для регіону. Незважаючи на цей прогрес, Україна досі має справу з активними злочинними мережами всередині та за межами країни і залишається транзитною країною для злочинців, що організовують торгівлю людьми та відмивають кошти. Основні типи злочинної діяльності в Україні включають незаконний обіг наркотиків, торгівлю людьми, експлуатацію природних ресурсів, незаконний обіг зброї, кіберзлочинність та ухилення від сплати податків. Крім того, Україна протистоїть воєнній агресії з боку Росії, що спричиняє великий економічний тягар; цей конфлікт вважається сприятливим фактором для організованої злочинної діяльності.

Боротьба з організованою злочинністю та НФП, і повернення незаконно отриманих активів, вимагають активних дій у різних сферах політики та напрямках міжнародної співпраці. Україна провела заходи з боротьби з корупцією, організованою злочинністю та НФП, хоча події 2020 та 2021 років привели до створення суттєвої політичної напруженості. Хоча в країні діє спеціалізована установа – Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА), що відіграє ключову роль у відстеженні незаконно отриманих активів та управлінні поверненими активами, необхідні додаткові заходи для забезпечення більшої прозорості та незалежності цього та інших відомств, особливо у тому, що стосується важливого питання вилучення та конфіскації великих сум активів, пов'язаних із злочинною діяльністю, та прозорого спрямування цих повернутих активів на пріоритетні потреби розвитку.

Хоча в Україні й реалізуються масштабні економічні реформи, залишаються невирішеними суттєві проблеми розвитку, зокрема, в секторах освіти, охорони здоров'я, сільського господарства й інфраструктури. Удосконалення механізмів вилучення та конфіскації незаконно здобутих активів сприятиме таким ініціативам із розбудови та може суттєво підвищити якість життя багатьох українців.

Ключові висновки:

- Якби Україна успішно арештувала та конфіскувала лише 10% (приблизно 1,16 млрд дол. США) незаконно здобутих активів, що мають обіг на її території, це дало би можливість профінансувати будівництво приблизно 212 великих шкіл (кожна на 1700 учнів) або близько 474 середніх шкіл (зі спеціалізованими класами інформатики, фізики, хімії, мов, професійного навчання, актовими залами, спортзалами, їдальнями, медичним кабінетом та адміністративними приміщеннями) по всій країні.
- Як варіант, такі повернені активи покрили б витрати на заробітну плату понад 35 000 вчителів за чотири роки за середньою ставкою 18 600 гривень (приблизно 673 дол. США) на місяць, або приблизно 35 000 вчителів за три роки за збільшеною ставкою 25 000 гривень (приблизно 905 дол. США) на місяць.
- Також цих повернутих і реалізованих активів було б достатньо для виплати заробітної плати понад 28 000 медсестрам протягом п'яти років

за середньою ставкою 18 900 гривень (приблизно 684 дол. США) на місяць або понад 15 000 лікарів протягом трьох років за середньою ставкою 56 400 грн (приблизно 2 041 дол. США) на місяць.

- Уряд України повинен розглянути питання про затвердження процедури цивільної конфіскації як засобу ефективного арешту та конфіскації активів. Щойно такі механізми будуть прийняті і впроваджені (разом із процедурою, за якою будь-яка фізична особа зможе пред'явити вимогу права власності на такі активи), це дасть змогу скоротити час конфіскації активів від кількох років до декількох місяців.
- Слід також активізувати оперативні заходи з арешту та конфіскації незаконних активів на пунктах перетину кордону, особливо у місцях, де існує прозорий кордон. Слід приділити увагу підвищенню рівня інформованості митників про економічний вплив контрабанди на Україну та вдосконаленню механізмів перевірки благонадійності під час прийняття на роботу та атестації працівників митних органів, а також підвищенню їхньої заробітної платні та інших заохочень.
- Слід також вдосконалити правове регулювання обігу вогнепальної зброї. До такого регулювання можуть входити ефективні програми, за якими громадян будуть заохочувати добровільно здавати державі незаконну вогнепальну зброю (зокрема, програми «викупу»), або інші механізми зменшення обігу вогнепальної зброї.

Скорочення та аббревіатури

EUR	Євро
GBP	Фунт стерлінгів
GFI	Організація з відстеження незаконних фінансових потоків
UAH	Українська гривня
USD	Долар США
AMP США	Агентство США з міжнародного розвитку
APMA	Агентство з розшуку та менеджменту активів
БВГ/БФТ/БФП	Боротьба з відмиванням грошей, фінансуванням тероризму та поширенням зброї масового ураження
ВВП	Валовий внутрішній продукт
Велика Британія	Об'єднане королівство Великої Британії та Північної Ірландії
ВФР	Відділ фінансової розвідки
ДСФМ	Державна служба фінансового моніторингу
ЕКА ООН	Економічна комісія ООН для Африки
ЄБРР	Європейський банк реконструкції та розвитку
Європол	Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва правоохоронних органів
Єврюст	Агентство Європейського Союзу з питань співробітництва у сфері кримінального правосуддя
ЄС	Європейський Союз
ККУ	Кримінальний кодекс України
КММПА	Камденська міжвідомча мережа повернення активів
КПК	Кримінально-процесуальний кодекс України
КПК ООН	Конвенція протидії корупції ООН
КТОЗ ООН	Конвенція протидії транснаціональної організованої злочинності ООН
Манівел	Комітет експертів Ради Європи з оцінки заходів боротьби з відмиванням грошей та фінансуванням тероризму
МВФ	Міжнародний валютний фонд
МОМ	Міжнародна організація з питань міграції
НДО	Недержавна організація
НПО	Неприбуткова організація
НПУ	Національна поліція України
НФП	Незаконні фінансові потоки
ОБСЕ	Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку
ОНР	Оцінка національного ризику

ООН	Організація об'єднаних націй
ОЧЕС	Організація Чорноморського економічного співробітництва
ПВЗВТ	Поглиблена і всеохоплююча зона вільної торгівлі
ПР ООН	Програма розвитку ООН
РЄ	Рада Європи
САП	Спеціалізована антикорупційна прокуратура
СБУ	Служба безпеки України
СОТ	Світова організація торгівлі
СП	Східне партнерство
СРСР	Союз Радянських Соціалістичних Республік
УПА	Управління з повернення активів
ФАТФ	Група розроблення заходів боротьби з відмиванням грошей
ЦСР	Цілі сталого розвитку
ЮНІКРІ	Міжрегіональний науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя
ЮНІСЕФ	Дитячий фонд ООН

Зміст

Передмова.....	1
Скорочення та аббревіатури.....	4
1. Огляд незаконних фінансових потоків та повернення незаконно отриманих активів	7
1.1 Вступ.....	8
<i>Визначення незаконних фінансових потоків</i>	<i>8</i>
<i>Повернення незаконно отриманих активів.....</i>	<i>9</i>
1.2 Міжнародні правила та рекомендації.....	11
2. Аналіз незаконних фінансових потоків і організованої злочинності в Україні	13
2.1 Україна: огляд країни	14
<i>Економіка</i>	<i>14</i>
2.2 Огляд НФП в Україні.....	14
<i>Вступ</i>	<i>14</i>
2.3 Огляд джерел, що генерують НФП	15
<i>Корупція</i>	<i>15</i>
<i>Ризики використання готівкових коштів</i>	<i>15</i>
<i>Незаконне приховування доходів, що підлягають оподаткуванню, ухилення від сплати податків і фіктивні компанії.....</i>	<i>15</i>
<i>Конвертаційні центри</i>	<i>17</i>
<i>Шахрайство</i>	<i>17</i>
<i>Фінансування тероризму та сепаратизму.....</i>	<i>17</i>
<i>Збройний конфлікт на Донбасі</i>	<i>18</i>
3. Огляд організованої злочинності, пов'язаної з НФП	19
3.1 Вступ	20
3.2 Види організованої злочинності, що генерують НФП	20
<i>Торгівля людьми</i>	<i>20</i>
<i>Наркаторгівля.....</i>	<i>20</i>
<i>Контрабанда</i>	<i>21</i>
<i>Експлуатація природних ресурсів.....</i>	<i>23</i>
<i>Кіберзлочинність</i>	<i>23</i>
<i>Незаконна торгівля малокаліберною стрілецькою зброєю</i>	<i>23</i>
4. Боротьба з незаконними фінансовими потоками.....	25
4.1 Вступ.....	26
4.2 Реагування органів на організовану злочинність, незаконні фінансові потоки, арешт і конфіскація активів	26
<i>Оновлене законодавство в області БВГ/БФТ.....</i>	<i>26</i>
4.3 НФП та ключові сектори розвитку України	27
<i>Сектор освіти</i>	<i>28</i>
<i>Сектор охорони здоров'я</i>	<i>29</i>
5. Висновки та рекомендації	30
Бібліографія.....	35

1. Огляд незаконних фінансових потоків та повернення незаконно отриманих активів

1.1 Вступ

У цьому дослідженні розглядаються незаконні фінансові потоки (НФП), що надходять від організованої злочинної діяльності в Україні. Воно включає огляд організованої злочинності та активів, пов'язаних із організованою злочинністю в країні, та окреслює створену законодавчу базу й операційні структури, впроваджені для боротьби з НФП та повернення незаконно отриманих активів. Ефективна політика повернення активів є основною складовою боротьби з НФП і зменшення шкоди, якуносять країні НФП.

Основна мета цього дослідження — надання конкретних рекомендацій національним органам влади, а також іншим ключовим зацікавленим сторонам щодо створення та посилення механізмів ефективного та результативного арешту та конфіскації активів, пов'язаних із організованою злочинністю (і, у відповідних випадках, із корупцією на вищому рівні). Крім того, дослідження містить рекомендації щодо вдосконалення ефективного та прозорого управління поверненими активами, зокрема рекомендації щодо спрямування таких активів на пріоритетні потреби розвитку. В Україні пріоритетні потреби розвитку включають сфери працевлаштування, охорони здоров'я та інфраструктури.

Збір даних для цього дослідження проводився з травня по жовтень 2020 року шляхом вивчення інформації з відкритих джерел, а також відгуків, отриманих від державних службовців, членів громадського суспільства та інших ключових зацікавлених сторін.

Визначення незаконних фінансових потоків

На даний час не існує єдиної думки щодо визначення НФП, оскільки цей термін охоплює різноманітні дії та види діяльності, що відображають складний і багатогранний характер незаконної міжнародної торгівлі та фінансів.¹ Відсутність зрозумілого та загальноприйнятого визначення створює труднощі для аналізу цього явища, і, відповідно, створення конкретних рекомендацій. Економічна комісія ООН для Африки (ЕКА ООН) заявила, що такий брак термінологічної чіткості обмежує створення ефективних політичних заходів.² Ще однією проблемою є статистична доцільність кількісної оцінки НФП, що є надзвичайно складним завданням.

Це пов'язано з тим, що злочинці, які прагнуть захистити себе від втручання правоохоронних органів, цілеспрямовано приховують або маскують НФП та пов'язані з ними злочини. Тому спроба зібрати надійну інформацію для моделювання злочинних дій та необхідні дані, за допомогою яких можна отримати точні відповіді, також є складним завданням.³

Незважаючи на ці обмеження, для цілей цього дослідження та надання допомоги державам у розробці комплексних та ефективних заходів реагування на загрозу, НФП широко визначаються як доходи, надходження та будь-які інші активи, отримані від таких видів діяльності:

- **Корупція**, зокрема надходження від крадіжок, хабарництва, розкрадання та привласнення національного багатства державними службовцями.
- **Незаконна торгівля**, зокрема надходження, отримані внаслідок ухилення від сплати податків, неправдивих заяв, викривлення звітності та фалсифікація рахунків-фактур, пов'язаних із торговою діяльністю, а також відмивання грошей через комерційні операції.
- **Інші тяжкі злочини**, зокрема надходження від злочинної діяльності, торгівлі людьми та наркотиками, контрабанди, виготовлення контрафактної продукції, рекету (також відомого як кримінальний захист або вимагання) та фінансування тероризму.⁴

Ця класифікація, що незначно відрізняється від класифікації, використаної ЕКА ООН у 2013 році, виділяє не лише різноманітний та мінливий характер незаконних фінансових потоків, але й необхідність багатогранних (цілісних) заходів реагування, що дозволяють нейтралізувати загрозу з різних боків, – тобто, не лише діями правоохоронних органів.⁵

У цій класифікації також не враховується, що НФП повинні мати виключно міжнародний характер: значні втрати та шкода можуть бути завдані національній економіці, системі охорони здоров'я й освіти, а також можливостям працевлаштування, навіть якщо НФП генеруються в межах однієї країни. Динаміка форм НФП відрізняється від країни до країни, залежно від руху незаконних потоків, що надходять в країну, проходять через неї та виходять за її межі. Тим не менш, незаконні потоки вищої вартості, наприклад, отримані від торгівлі наркотиками, зазвичай корелюють з вищими рівнями злочинності, наприклад, із корупцією.⁶

Це дослідження присвячене доходам, надходженням та іншим активам, генерованим у ході проведення організованої злочинної діяльності в Україні. Через те, що НФП пов'язані між собою, у цьому дослідженні також розглядаються активи, генеровані в результаті корупційних дій та торгівлі, для створення корисної структури НФП в Україні. Відмивання грошей є ключовим інструментом, що використовується організованими злочинними групами для переміщення незаконно отриманих доходів і фінансування злочинної діяльності. Крім того, існує тісний взаємозв'язок між корупцією та організованою злочинністю, оскільки обидва зазначені явища є наслідком тих самих обмежень в державному управлінні та законодавстві.

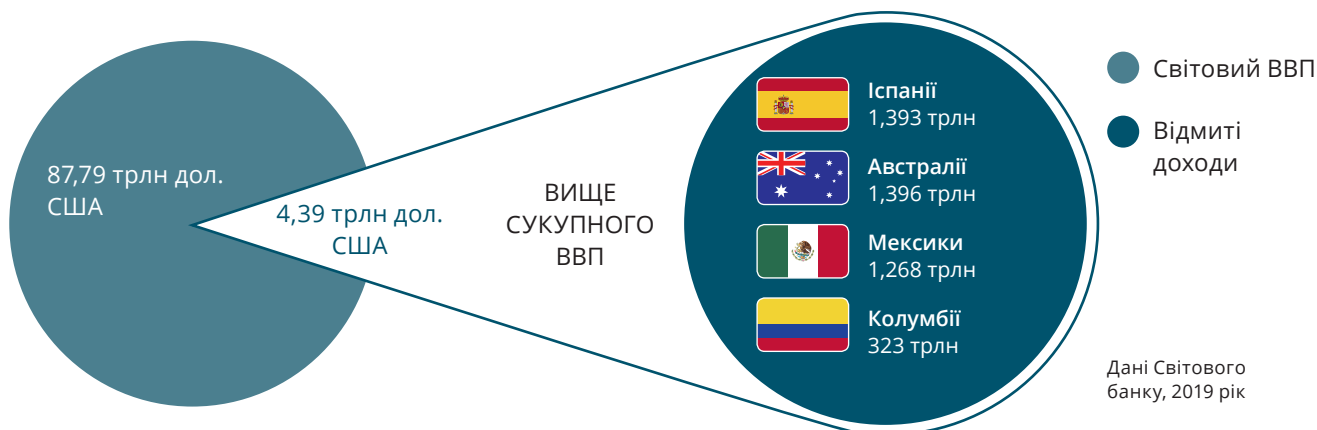
Повернення незаконно отриманих активів

Повернення незаконно отриманих активів має важливе значення для боротьби з організованою злочинністю та НФП, оскільки воно позбавляє злочинців фінансової вигоди та може бути фактором стримання майбутніх злочинів (шляхом усунення фінансової мотивації для злочинів). Повернення незаконно отриманих активів також допоможе пом'якшити негативний вплив НФП шляхом ліквідації та реінвестування цих активів у суспільний добробут і на пріоритетні потреби розвитку. Для цілей цього дослідження процес повернення активів включає відстеження, заморожування, арешт, конфіскацію та управління незаконно отриманими активами.

Прогрес у сфері повернення незаконно здобутих активів в світовому масштабі був, у кращому випадку, скромним. У 2012 році ОЕСР почала дослідження з метою оцінки вартості активів, що були заморожені та повернені у період з 2010 року по червень 2012 року. За цей період були заморожені активи, пов'язані з корупцією, на загальну суму близько 1,4 млрд дол. США. Що стосується повернених активів, за період з 2010 по червень 2012 року у закордонну юрисдикцію були повернені активи загальною вартістю 147 млн дол. США. Ці цифри виглядають незначними в порівнянні з широко відомою оцінкою, згідно з якою сукупний обсяг відмивання грошей у світі може становити від двох до п'яти відсотків світового ВВП. Лише у 2009 році доходи від злочинної діяльності, за оцінками, становили 3,6% світового ВВП, а сума відмитих грошей склала 2,7% (або 1,6 трлн дол. США).⁷

Досягнення Європейського Союзу (ЄС) із повернення незаконно отриманих активів також були невизначними. За оцінками Європолу, прибуток організованих злочинних груп становить 110 млрд євро на рік в ЄС.⁸ Корупція обходиться економіці ЄС приблизно у 120 млрд євро на рік.⁹ За оцінками Європолу в ЄС щороку конфіскуються приблизно 1,2 млрд євро, що складає 0,009% ВВП ЄС. Для країни із ВВП у розмірі 200 млрд євро (як, наприклад, Фінляндія у 2014 році) це складає приблизно 17,7 млн євро; для країни із ВВП в один трильйон євро (як, наприклад, Іспанія у 2014 році) цей показник складає близько 88,7 млн євро; для країни із ВВП 2,2 трлн євро (як, наприклад, Франція у 2014 році) це приблизно 195,2 млн євро.

Розрахункова сума відмитих доходів у всьому світі за рік перевищує сукупний ВВП (2019 року) таких країн у сукупності

Загальноприйнята оцінка глобального хабарництва становить приблизно 1,52 трлн дол. США щороку.¹⁰

Корупція, хабарництво, крадіжки, ухилення від сплати податків та інші нелегальні фінансові потоки обходяться країнам, що розвиваються, в 1,26 трлн дол. США на рік. Це приблизно сукупний розмір економіки Швейцарії, Південної Африки та Бельгії, а також сума, достатня для того, щоб підняти рівень життя 1,4 мільярда людей, які живуть менш ніж на 1,25 доларів США на день, вище порогу бідності, й підтримувати їх новий рівень життя протягом принаймні шести років.¹¹

Хабар у розмірі 1 млн дол. США може призвести до збитків для бідної країни на суму 100 млн дол. США через скасовані проекти та неналежні інвестиційні рішення, що підривають розвиток таких країн.¹²

Незважаючи на вищевикладене, до таких оцінок слід ставитися обережно. Вони мають на меті дати уявлення про масштаб відмивання грошей, що репрезентує лише частину НФП. Через незаконний характер транзакцій не існує точних статистичних даних, і, ймовірно, вони ніколи не стануть доступними, тому неможливо підготувати вичерпну оцінку суми, що відмивається в глобальному масштабі щороку. Через це Група розроблення заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) не публікує жодних цифр із цього приводу. Тим не менш, більшість країн погоджуються із тим, що відмивання грошей і НФП у всьому світі підривають економіку та гальмують розвиток країн.

Так само, як НФП стримують розвиток, повернення активів, пов'язаних із НФП, може сприяти розвитку. Повернення лише невеликої частини незаконно отриманих активів, пов'язаних із серйозною

Механізми прискороного засудження та конфіскації без засудження

- Домовленість про визнання вини, примирення чи інші механізми прискороного прийняття рішення в рамках кримінально-процесуального виробництва, що вимагають від обвинуваченого повернення незаконно здобутих активів (або надання інформації щодо активів, незаконно отриманих іншими злочинцями) в обмін на менш суворий вирок.
- Механізми, за якими суди можуть виносити вироки про розширену конфіскацію
Приклад: *винесення вироку, в якому зазначається, що всі активи, придбані за останні п'ять років обвинуваченим, засудженим за тяжкий злочин, вважаються незаконно придбаними, якщо тільки відповідач не може спростувати це припущення.*
- Накази про конфіскацію законно придбаних активів відповідача, якщо держава може продемонструвати, що вжила всі розумні заходи на розшук незаконно придбаних активів, але не змогла цього зробити.

Додаткові цінні механізми можуть включати окремі провадження цивільної конфіскації активів, що вважаються незаконно придбаними, такі провадження також покладають на державу обов'язок доведення, що певні активи є результатом незаконної діяльності, хоча і з меншими вимогами до такого доведення; провадження цивільної конфіскації, хоча й не призводять до прийняття рішень щодо кримінальної відповідальності конкретної фізичної особи і не дозволяють судді позбавити будь-кого свободи, мають перевагу в тому, що суди можуть приймати рішення протягом кількох місяців і повернути активи швидше, на відміну від, скажімо, кримінальної справи про відмивання грошей, що зазвичай триває кілька років. Початок справи та винесення рішення у справі цивільної конфіскації (незаконно придбаних активів) необов'язково унеможливають ініціювання й винесення рішення в рамках паралельної кримінальної справи (проти фізичної особи).

злочинною діяльністю, — як із-за кордону, так і всередині країни, — може надати країнам, що розвиваються, вкрай необхідні їм додаткові ресурси. У цьому контексті пріоритетність відстеження, арешту, конфіскації та повернення незаконно здобутих активів може, крім корисного стримування злочинності, фінансувати пріоритетні потреби розвитку, наприклад, у галузях охорони здоров'я, освіти та інфраструктури.

Багато перешкод, особливо у транскордонному співробітництві, на шляху повернення активів, дозволили злочинним організаціям та корумпованим чиновникам скористатися такими слабкими місцями. Доведення факту зв'язку активів із кримінальними діями може бути складним і тривалим процесом, у результаті чого зменшується довіра населення до державних установ. Тим не менш, країнами, що досягли найбільшого успіху в розшуку, заморожуванні, арешті та конфіскації незаконно здобутих активів (незалежно від того, знаходяться вони за кордоном або в конкретній країні), є ті країни, які прийняли механізми, що можуть пришвидшити процеси кримінального судочинства з метою конфіскації,¹³ а також механізми конфіскації активів без засудження.¹⁴

Все більше юрисдикції запроваджують механізми порушення проваджень за багатство, походження якого неможливо пояснити, чи незаконне збагачення.¹⁵ Зараз багато країн визнають цінність створення спеціалізованих Офісів повернення активів (ОПА), по суті, офісів, де працюють службові особи, що мають доступ до безлічі баз даних (наприклад, реєстру транспортних засобів, реєстру підприємств, податкової інформації, бази даних митної служби, даних про кримінальні судимості). Після їх створення такі Офіси повернення активів можуть розглядати активи певної людини з використанням баз даних різних органів, а також активи, утримувані членами родини або співниками тих, кого підозрюють у причетності до тяжких злочинів: у більшості випадків, коли людина відмиває незаконно отримані активи, він або вона не реєструє їх на своє ім'я.

Крім того, створення посад спеціалізованих судових фінансових аналітиків, які підтримують роль прокурорів у доведенні фінансових злочинів, та їх навчання, виявилися корисними як у кримінальному провадженні, так і в провадженні цивільної конфіскації. Держави, які розробили потужні механізми міжвідомчої співпраці, також продемонстрували більші успіхи у поверненні незаконно отриманих активів.¹⁶

1.2 Міжнародні правила та рекомендації

Для боротьби з НФП розроблено широкий набір міжнародних конвенцій, стандартів та створена велика кількість органів. Сюди входять конвенції ООН, які встановлюють стандарти, яких повинні дотримуватися всі країни, щоб уникнути різних видів НФП. Вони також включають договори або організації з більш обмеженим членством, але які визначають більш детальні заходи, що застосовуватимуться країнами-членами; ряд цих договорів дозволяють проводити корисні експертні оцінки для забезпечення належного дотримання стандартів.

Ключові міжнародні параметри щодо незаконних фінансових потоків

- Конвенція ООН 1988 року про боротьбу з обігом незаконних наркотичних засобів і психотропних речовин
 - Міжнародна конвенція ООН 1999 року про боротьбу з фінансуванням тероризму
 - Конвенція ООН 2000 року про боротьбу з транснаціональною організованою злочинністю
 - Конвенція ООН 2003 року про боротьбу з корупцією
 - Рекомендації FATF 40
-

У 2015 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Аджі-Абебську програму дій, що пропонує «відповідним міжнародним установам та регіональним організаціям опублікувати оцінки обсягу та структури незаконних фінансових потоків».¹⁷ Аналогічно Програма сталого розвитку до 2030 року та Цілі сталого розвитку (ЦСР) закликають країни:

- значно зменшити незаконні фінансові потоки та потоки зброї до 2030 року;
- суттєво зменшити корупцію та хабарництво у всіх їхніх формах;
- створювати ефективні, відповідальні та прозорі інститути;

- покращити мобілізацію внутрішніх ресурсів, зокрема, шляхом підтримки країн, що розвиваються;
- підвищувати рівень глобальної макроекономічної стабільності;
- активізувати діяльність з пошуку та повернення викрадених активів та боротьбу з організованою злочинністю.¹⁸

ООН також наголошує на необхідності розроблення методології оцінки НФП для дотримання вимог щодо даних, що впливають із глобальної системи показників сталого розвитку.¹⁹

ЄС і ОЕСР також відіграли ключову роль у визначенні пріоритетів, які країни повинні враховувати для більш ефективного вирішення загроз відмивання грошей та НФП, необхідності посилення механізмів арешту та конфіскації активів, а також необхідності вирішення проблем ухилення від сплати податків.²⁰ Додаткові механізми, такі як Камденська міжвідомча мережа повернення активів (та подібні мережі), надають цінну підтримку та забезпечують транскордонний діалог між поліцією та прокуратурами, що дає можливість ефективніше виявляти активи, пов'язані з організованою злочинністю та корупцією на вищому рівні.²¹

2. Аналіз незаконних фінансових потоків і організованої злочинності в Україні

2.1 Україна: огляд країни

- Населення: 44,38 млн²²
- Державна мова: українська
- Валюта: українська гривня (UAH)²³
- Член ООН, СП, ОБСЄ, СОТ, РЕ, ЄБРР, МВФ, ОЧЕС,²⁴
- 24 серпня 1991 р.: незалежність від СРСР
- Приваблива транзитна країна для організованої злочинності з огляду на її географічне розташування

Економіка

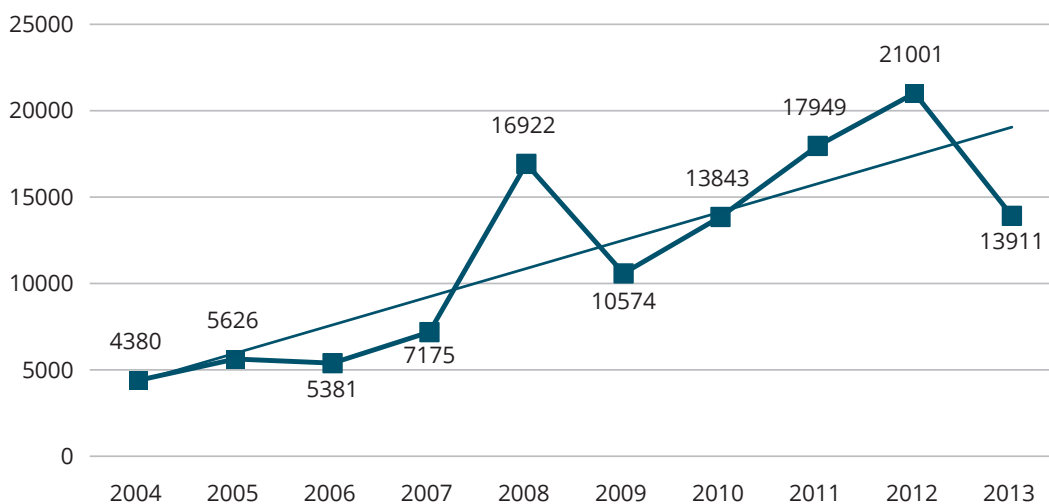
У 2018 році МВФ визнав Україну найбільш бідною країною Європи.^{25, 26} Після припинення існування Радянського Союзу в 1991 році ВВП України різко знижувався протягом десяти років і почав швидко зростати лише з 2000 по 2008 рік, після чого, як і в багатьох країнах, на нього негативно вплинула світова фінансова криза. ВВП України за 2019 рік склав приблизно 153,2 млрд дол. США.²⁷ Основними галузями промисловості є паливна,²⁸ видобувна,²⁹ авіакосмічна промисловості, сільське господарство та туризм. Інші значні галузі представлені хімічною, автомобільною та суднобудівною галузями.³⁰

2.2 Огляд НФП в Україні

Вступ

НФП поширені в Україні та мають великий вплив на її економіку. За оцінкою міжнародної неурядової мережі Tax Justice Network, у 1991–2010 роках із країни були незаконно вивезені 167 млрд дол. США.³¹ В одному зі звітів Організації з відстеження незаконних фінансових потоків (GFI) також відзначається, що у період 2004–2013 рр. Україна посідала 14 місце у рейтингу 148 країн, що розвиваються, за показником генерування НФП на рівні приблизно 11,6 млрд дол. США на рік.³²

Незаконні фінансові потоки в Україні у 2004–2013 рр. у млн дол. США

Джерело: Kar, Dev, and Joseph Spanjers. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004-2013*. 2015.

2.3 Огляд джерел, що генерують НФП

Корупція

Корупція є фактором економічного ризику в Україні. Вона генерує злочинні доходи та підриває ефективне функціонування деяких державних інститутів та системи кримінального судочинства.³³ У 2020 році Україна мала 33 зі 100 балів за індексом корупції організації Transparency International та посіла 117 місце зі 180 країн.³⁴

Ця ситуація визнається українськими органами влади, які доклали значні зусилля для протидії такій динаміці; у країні діє ряд антикорупційних органів, кожен із яких виконує свою функцію, зокрема, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізована антикорупційна прокуратура (САП), Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА), Державне бюро розслідувань (ДБР) та Вищий антикорупційний суд України (ВАКС).³⁵

Тим не менш, за результатами антикорупційного опитування, проведеного програмою підтримки громад Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) у 2018 році, корупція вважається однією з трьох найбільших проблем в Україні. 73,2% опитуваних заявили, що найбільшою загрозою є політична корупція на найвищому рівні. Подібним чином, 72,4% відповіли, що іншою серйозною проблемою вони вважають корупцію в діловому середовищі. Більше того, опитування показало, що в цілому громадськість не вірить в те, що державні установи спроможні знизити рівень корупції.³⁶

Аналогічно, звіт Антикорупційної ініціативи Європейського Союзу (AI EC) за 2020 рік свідчить, що у період 2017-2020 років корупція сприймалася як зростаюча у багатьох галузях.³⁷

Найяскравішими прикладами корупції, що генерує незаконні фінансові потоки в Україні, є випадки, до яких дотичний экс-президент Віктор Янукович. Розгляд справ за участю экс-президента та інших високопосадовців показав, що держава втратила близько 40 млрд дол. США³⁸ в результаті їхніх корупційних дій.³⁹

Крім того, існує значна політична напруга щодо незалежності та прозорості таких ключових структур, як НАБУ та АРМА.⁴⁰

Ризики використання готівкових коштів

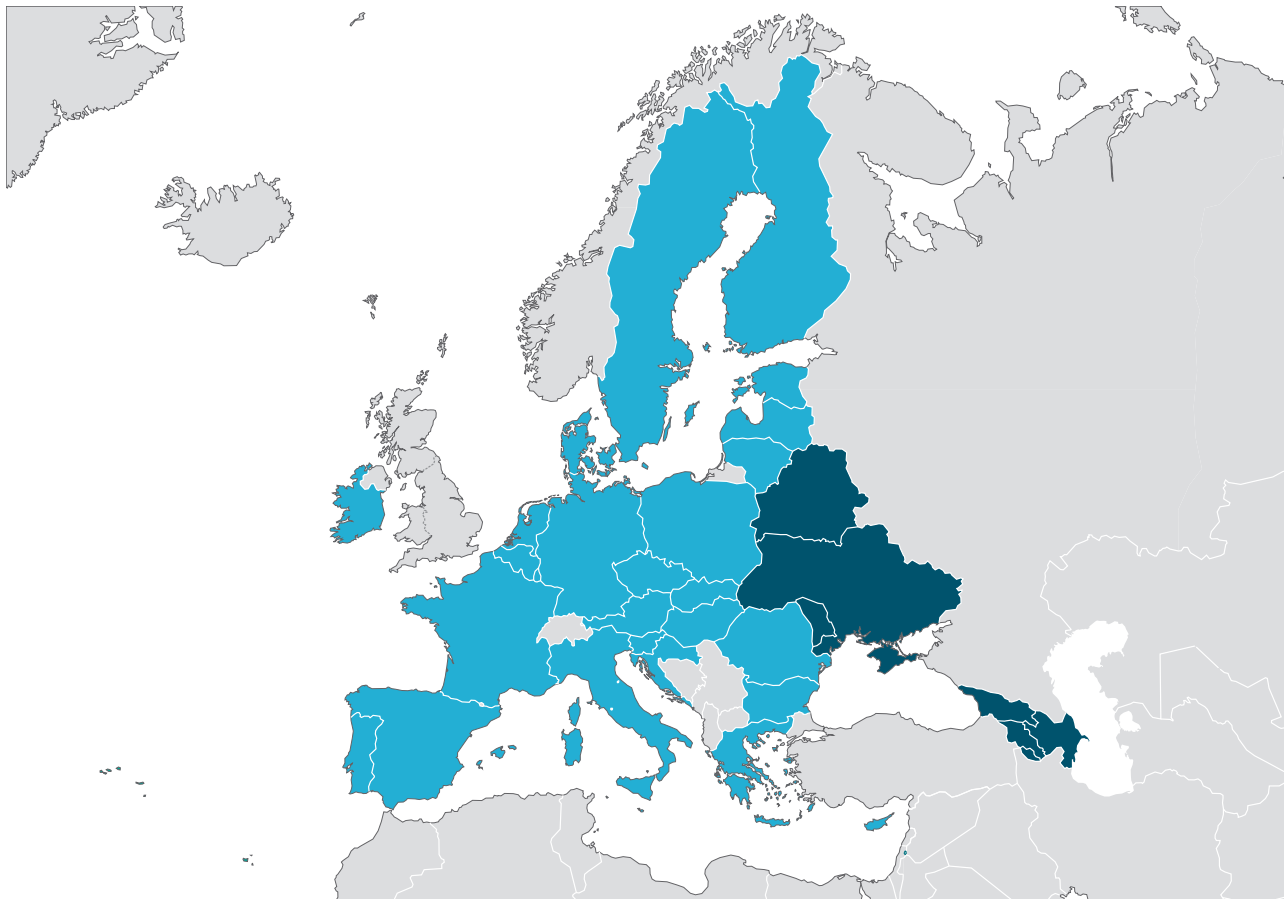
Основним ризиком широкого використання готівки є підтримка тіньової економіки, а отже, втрати державного бюджету від несплачених податків, перешкоджання внутрішній конкуренції, оскільки законні компанії не можуть конкурувати з тіньовими компаніями, та більший потенціал для корупції з одночасним зниженням рівня довіри громадськості до державних інститутів.⁴¹ В Україні відзначається високий рівень використання готівки; за оцінками, зважене співвідношення обсягу готівки і ВВП складало 12,1% у 2017 році, що є дуже високим показником для розвинутої країни.⁴² Такі значні обсяги використання готівки становлять ризик для економіки, оскільки готівка є найкращим засобом для відмивання грошей незаконними ділками та фінансування їх незаконної діяльності з мінімальною можливістю виявлення.

Великі обсяги обігу готівки також пояснюються наявністю значної тіньової економіки в Україні.⁴³ Згідно з Оцінкою національного ризику (ОНР) 2019 року рівень тіньової економіки 2018 року складав 30% ВВП.⁴⁴ Хоча цей показник є нижчий за 42%, який зазначений у звіті Манівел за 2017 рік, обидва показники дають великі можливості для діяльності причетних до організованої злочинності, корупції та відмивання грошей.⁴⁵

Незаконне приховування доходів, що підлягають оподаткуванню, ухилення від сплати податків і фіктивні компанії

Ухилення від сплати податків⁴⁶ обходиться Україні приблизно в 180 млрд грн щороку. Методи ухилення від сплати податків в Україні подібні до інших країн і включають контрабанду, крадіжку податку на додану вартість (ПДВ), підробку, переміщення прибутку в офшорні «податкові гавані», фальсифікацію податкової бази, зловживання податковими пільгами та преференціями, а також неофіційне підприємництво та ведення індивідуальної економічної діяльності без реєстрації.⁴⁷

Організована злочинність і Східне партнерство

Україна є учасником Східного партнерства (СП), спільної політичної ініціативи між ЄС та її країнами-членами, а також шести сусідніми країнами: Вірменією, Азербайджаном, Білоруссю, Грузією, Молдовою та Україною.

На саміті СП 2017 року країни-партнери підтвердили взяті на себе зобов'язання зі встановлення та подальшого розвитку сталих структур запобігання корупції та боротьби з нею, посилення прозорості та боротьби з відмиванням грошей. Спільна декларація за результатами саміту встановлює в якості ключових пріоритетів «ефективні системи декларування активів та конфліктів інтересів за допомогою баз даних із можливістю пошуку» та «розвиток законодавчої бази та механізмів повернення активів та управління ними й ефективних інструментів фінансових розслідувань».

Усі шість країн-учасниць СП, що часто виступають транзитними зонами для незаконного продажу та контрабанди, знаходяться під загрозою з боку злочинних груп у регіоні. Ці злочинні групи та незаконні доходи, генеровані в результаті їхніх злочинів, чинять негативний вплив на розвиток і стабільність регіону СП, ЄС та Європи в цілому. Необхідно впровадити спільну стратегію й заходи оперативного реагування між ЄС і країнами-учасницями СП, зокрема з питань відстежування, замороження, арешту та повернення незаконно отриманих активів.

Річні втрати бюджету від ухилення від сплати податків, пов'язані з НФП, у млн грн

	Сума на рік	Втрати бюджету
Офшорні схеми	230-260	50-65
Контрабанда	80-230	25-70
Конвертаційні центри	40-50	15 грудня
Контрафакт	Невідомо	10

Найбільш масштабні схеми ухилення від сплати податків організовані великими корпораціями країни, що відрізняє Україну від інших країн, де ухилення від сплати податків є типовим для дрібних незареєстрованих підприємств і бізнесів.⁴⁸

Використання фіктивних компаній великими корпораціями обходиться національному бюджету України приблизно у 600 млн дол. США. Деякі великі корпорації, що прагнуть максимізувати свій прибуток за рахунок зниження податків, вдаються до схем ухилення від сплати податків⁴⁹ і перераховують свої прибутки (сума яких, за оцінками, складає приблизно три млрд дол. США щороку) до юрисдикцій із нижчими ставками оподаткування.⁵⁰

Нещодавно прийняті в Україні політичні рішення⁵¹ щодо подолання останньої економічної кризи, спричиненої пандемією Covid-19, можуть сприяти подальшому формуванню незаконних фінансових потоків з метою уникнення податків.⁵²

Конвертаційні центри

Манівел вважає, що конвертаційні центри представляють собою великий ризик відмивання грошей; такі центри часто використовуються незаконними ділками для вивезення виручки за межі країни, для конвертації надходжень у готівку, щоб зробити ці кошти законними, а також для вилучення коштів із легальної економіки.⁵³

Державна служба фінансового моніторингу (ДСФМ) повідомила, що у 2013-2017 році конвертаційні центри були фігурантами приблизно у 2193 провадженнях.⁵⁴

Шахрайство

Опитування компанії PriceWaterhouseCoopers (PwC) виявило масштаб шахрайства в Україні у 2018 році.⁵⁵ За результатами опитування 48% організацій, що надали відповіді, стикалися у цьому році з окремими проявами шахрайства. Приблизно 46% організацій України повідомили про збиток, що оцінюється в розмірі менше 100 000 дол. США, а 19% організацій заявили про збитки на сумі від 100 тисяч до одного мільйона доларів США, 4% повідомили про збитки в розмірі від 1 млн дол. США до 5 млн дол. США, а 8% проінформували про збитки на суму від 5 млн дол. США до 50 млн дол. США. Форми шахрайства, про які повідомлялося найчастіше (у широкому сенсі),⁵⁶ включали хабарництво та корупцію (73%), незаконне присвоєння активів (46%), шахрайство, пов'язане із закупівлями (33%), шахрайство, пов'язане з підбором кадрів (33%), та кіберзлочини (31%).⁵⁷ Разом із тим, лише 40% організацій-респондентів провели загальну оцінку ризику шахрайства у період 2016–2018 рр.⁵⁸

Фінансування тероризму та сепаратизму

Окремі сектори, зокрема некомерційний сектор, залишаються проблемними сферами для України в розрізі фінансування тероризму та сепаратистських груп.⁵⁹ Такий стан справ викликаний низкою факторів, що включають, зокрема, такі: використання великих обсягів готівки в економіці, неналежне регулювання діяльності неприбуткових організацій, слабкий контроль над реєстрацією юридичних осіб та їхніх фактичних бенефіціарних власників і відсутність контролю над окремими ділянками державного кордону.⁶⁰ Крім того, загроза фінансування терористичної та сепаратистської діяльності зростає через географічне положення країни. Ці ризики створюють загрози поширення таких груп у межах України та незаконного потоку зброї й амуніції із супутніми незаконними фінансовими потоками.⁶¹

Також повідомляється, що Україна є транзитною країною для руху бойовиків у зони бойових дій і, можливо, для терористів, які прагнуть переховуватися від іноземних правоохоронних органів.⁶²

Збройний конфлікт на Донбасі

Збройний конфлікт у донецькому регіоні, що розпочався у 2014 році – це конфлікт між українським урядом та двома недержавними озброєними учасниками: так званою Донецькою народною республікою (ДНР) та Луганською народною республікою (ЛНР), що діють на «окремим тимчасово окупованих територіях Донецької та Луганської областей України».⁶³ Цей конфлікт є

значним економічним тягарем для уряду: за оцінками, вартість конфлікту складає біля п'яти мільйонів дол. США на день.⁶⁴ На додаток, вважається, що конфлікт сприяє організованій злочинній діяльності у країні.⁶⁵ Повідомляється, що основні незаконні потоки, пов'язані з конфліктом, генеруються внаслідок торгівлі малокаліберною стрілецькою зброєю,⁶⁶ контрабанди товарів та контрафактної продукції,⁶⁷ торгівлі людьми⁶⁸ та фінансування тероризму.⁶⁹

3. Огляд організованої злочинності, пов'язаної з НФП

3.1 Вступ

У своєму звіті за 2017 рік організація Манівел зазначила, що організована злочинність набирає обертів в Україні, а це, у свою чергу, впливає на економіку України.⁷⁰ Цю ситуацію підтвердила Оцінка національного ризику України за 2019 рік.⁷¹ У рейтингу впливу організованої злочинності на бізнес, складеному Світовим економічним форумом, Україна посіла 113 місце серед 137 країн світу.⁷²

Найбільш організовані злочинні угруповання, виявлені органами влади, діють у Криму, на сході Донецької та Луганської області, а також у Запорізькій та в Одеській областях.⁷³ Ці групи займаються, зокрема, торгівлею людьми, наркоторгівлею, контрабандою товарів і контрафактної продукції, а також кіберзлочинністю.⁷⁴

Україна межує з Росією на сході, Чорним морем на півдні та Європейським Союзом на заході та південному заході. Це географічне положення призвело до того, що Україна стала транзитною країною для організованих злочинних груп, які діють, перетинаючи кордони країни, та в її межах.⁷⁵

3.2 Види організованої злочинності, що генерують НФП

Торгівля людьми

У 2014 році Україна посіла 106 місце зі 167 країн за глобальним індексом рабства організації Walk Free⁷⁶ в контексті сучасних форм рабства.⁷⁷ Однак ця позиція значно покращилася у 2018 році – до 49 місця зі 167 країн.⁷⁸ У свою чергу Міжнародна організація з міграції (МОМ) підрахувала, що з 1991 року жертвами торговців людьми стали понад 260 000 українців.⁷⁹ Економічні та інші умови можуть зробити жертвами цієї форми організованої злочинної діяльності набагато більше людей.⁸⁰

Україна вважається країною походження, транзиту та місця призначення торгівлі людьми.⁸¹ Більшість жертв походять із сільських районів, де можливостей для працевлаштування менше.⁸² Економічна нестабільність у країні змусила багатьох українців шукати кращого життя, переїжджаючи із сільських

до міських районів країни або шукаючи роботу в сусідніх країнах ЄС.⁸³ Через відсутність прийнятних можливостей працевлаштування багато людей потрапили до експлуатації з боку організованих злочинних груп.⁸⁴

У своєму звіті за 2020 рік про Торговлю людьми державний департамент США зазначив, що, хоча Україна не повністю виконала мінімальні вимоги до боротьби з торгівлею людьми, уряд досяг значного покращення.⁸⁵ Завдяки роботі уряду збільшилася кількість розслідувань та подвоїлося число засуджених торговців людьми, збільшилася кількість розслідуваних справ щодо примусової праці, були запропоновані проекти законів про скасування комісійних посередникам, що вербують робочу силу, зросла кількість випадків надання статусу жертви особам, які були ув'язнені за кордоном за злочини, вчинені під примусом їх торговців, бюджет (548 000 гривень) на заходи із боротьби з торгівлею людьми зріс у порівнянні з попередніми роками,⁸⁶ приділялося більше уваги навчанню державних посадовців.⁸⁷

У 2019 році МОМ виявила приблизно 1345 жертв (з них 68% – чоловіки і 32% – жінки), більшість із яких зазнали експлуатації у формі примусової праці;⁸⁸ близько 5,6% стали жертвами сексуальної експлуатації.⁸⁹ Загалом, з 2000 по 2019 рік було виявлено 690 жертв дитячого віку.⁹⁰ Ключовими пунктами призначення жертв були Російська Федерація, Польща, Італія та Німеччина; поширеною була і торгівля людьми всередині країни.⁹¹ Крім того, у 2018 році Підрозділ боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми, Національної поліції України (НПУ) виявив 21 організовану злочинну групу, розпочав 276 кримінальних розслідувань та в результаті висунув обвинувачення 109 особам.⁹²

Наркоторгівля

Близькість України до Європейського Союзу, розвинена інфраструктура, наявність аеропортів і морських портів роблять її привабливою для осіб, що займаються транснаціональною організованою злочинною діяльністю. У країні діє три основних маршрути перевезення наркотиків.⁹³ «Північний маршрут» в основному складається з поставок героїну та пролягає з Афганістану через Таджикистан, Киргизстан, Казахстан та Росію до України і, врешті, до країн ЄС; багато товарів на цьому транзитному шляху проходить через Донецьку, а також Сумську, області. «Балканський маршрут» – ще один ключовий

Хоча Україна не є основною країною походження наркотиків, її місцезнаходження на кількох важливих маршрутах перевезення наркотиків до Західної Європи робить її вразливою для організованої злочинності й важливою транзитною країною. Численні порти України на Чорному та Азовському морях, її широкі річні шляхи та прозорі північний і східний кордони роблять Україну привабливим для наркоторговців шляхом до ринку заборонених наркотиків Європейського Союзу (ЄС).

Героїн із Афганістану перевозиться через Росію, Кавказ і Туреччину, а потім проходить через Україну. Латиноамериканський кокаїн провозиться через українські морські порти й аеропорти для внутрішнього використання та подальшого транзиту до країн ЄС. Українські правоохоронні органи іноді конфіскують великі партії наркотиків у місцях поставок, що проходять транзитом через південні порти. Однак, зазвичай наркотики знаходять у невеликих кількостях – від кількох грамів до кількох сотень грамів. Російська агресія на сході України, включаючи озброєння, тренування та бої із сепаратистами, створила нову область вразливості для транзиту наркотиків через регіон.

Вживання синтетичних наркотиків і психотропних речовин, особливо стимуляторів амфетамінового ряду, швидко зростало в Україні протягом минулого десятиріччя, повторюючи міжнародні тенденції. Синтетичні наркотики ввозяться в Україну в основному з Польщі, Литви та Нідерландів, але вони також виготовляються всередині країни у невеликих підпільних лабораторіях.

Однак внутрішнє зловживання наркотиками продовжує орієнтуватися в основному на наркотики, виготовлені з незаконних наркопосівів (конопля та опійний мак), що вирощуються у регіоні. Вони складають більше 90 відсотків загального наркоринку України. В більшості випадків ці наркотики виробляються всередині країни або постачаються з Росії та Молдови.

За наявними даними за перші 10 місяців 2018 року українські правоохоронні органи (Національна поліція України, або НПУ) виявили та ліквідували 37 міжнародних маршрутів перевезення наркотиків, знищили 115 підпільних лабораторій і знешкодили 63 організовані злочинні групи, що займалися перевезенням наркотиків. Приблизно 3,89 метричних тони наркотичних засобів, психотропних наркотиків та інших контрольованих речовин були конфісковані, серед них 38,9 кілограмів (кг) кокаїну та 32 кг психотропних наркотиків.

Джерело: *Звіт з міжнародної стратегії контролю за обігом наркотиків*, Департамент США. <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/04/INCSR-Vol-INCSR-Vol.-1-1.pdf>, 2019, p. 264

маршрут перевезення афганського героїну⁹⁴ до ЄС через Ісламську Республіку Іран, Туреччину та східноєвропейські країни.⁹⁵ «Чорноморський маршрут» включає усі країни, що оточують Чорне море, та використовується для перевезення кокаїну, героїну та психотропних речовин.⁹⁶

В межах України основними вузлами наркоторгівлі є промислово розвинені міста. У центрально-східних регіонах такими вузлами є Дніпро, Харків і Запоріжжя.

з областями, а також Київ. У західних регіонах це, за наявними даними, Закарпатська, Волинська, Львівська та Рівненська області. На півдні основним вузлом є Одеса.⁹⁷ Однак, джерело цієї інформації є ненадійним.

Нові тенденції купівлі наркотиків через інтернет можуть викликати занепокоєння.⁹⁸ Онлайн-торгівля наркотиками на даний момент розвивається швидше, ніж засоби боротьби з нею; кіберпростір забезпечує анонімність як для покупців, так і для продавців, а легкість купівлі в одне натискання на смартфоні спрощує, пришвидшує та розширює ринок. Торговці використовують «безконтактні» (відсутність контакту між ними та покупцями) методи, що важко виявити, такі як надсилання наркотиків у маленьких пакунках або залишення пакунку у місці, в якому покупець пізніше забирає його за вказівками.⁹⁹ Наркоторгівля є надзвичайно прибутковою діяльністю для організованих злочинних груп в Україні. У березні 2019 року українська поліція конфіскувала біля півтону героїну оцінної вартістю у 60 млн дол. США внаслідок окремих розслідувань. У тому самому місяці СБУ конфіскувала кокаїну на 51 млн дол. США з південноамериканського вантажного судна в Одеському морському порту.¹⁰⁰

У 2018 році підрозділи боротьби з наркозлочинністю НПУ сприяли винесенню звинувачувальних актів для 63 наркосиндикатів.¹⁰¹ У тому самому році українські суди також винесли ордери на арешт активів на суму біля 72 млн грн.¹⁰²

Контрабанда

Контрабанда таких товарів, як сигарети та алкоголь, також генерує великі суми НФП в Україні; за наявними даними, третина зовнішньої торгівлі України є результатом контрабанди.¹⁰³ Згідно зі звітом ОНР 2019 року, обсяг потенційної контрабанди у 2018 році оцінювався на рівні від 209 до 311 млрд гривень на рік, а відповідні втрати надходжень до національного бюджету – на рівні від 63 до 93 млрд гривень на рік.¹⁰⁴

Українські державні органи також повідомляють про великомасштабну контрабанду різноманітних товарів, що надходять із ЄС. Наприклад, повідомлені обсяги експорту з Польщі до України майже на 30% більші за обсяг товарів, імпортованих з Польщі,¹⁰⁵ що вказує на високий рівень використання складних контрабандних мереж.¹⁰⁶

Прозорий кордон України з Росією також являє собою проблему через те, що створює незаконні потоки доходів. Відкритий рівнинний ландшафт південного степу робить завдання боротьби з контрабандою доволі складним. Влітку контрабандисти можуть користуватися другорядними дорогами або полями. Частина населення прикордонних областей заробляють контрабандою горілки, сигарет, цукру та бензину.¹⁰⁷

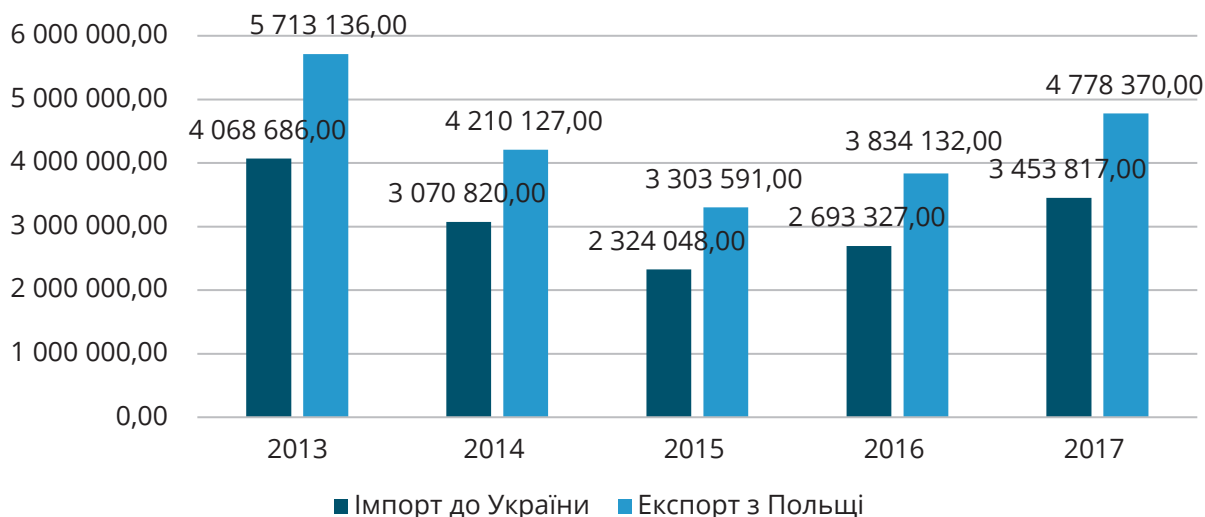
У світовому масштабі незаконна торгівля тютюном є багатогранним злочином, що включає підробку, транскордонну контрабанду та ухилення від сплати податків; контрабанда тютюну була визначена джерелом доходів для терористичної діяльності у кількох областях.¹⁰⁸ Цигарки можуть забезпечувати високу норму прибутку і є одним з найбільш популярних продуктів у торговому обігу на чорному ринку через відносну легкість виробництва та

перевезення на тлі низьких показників виявлення та покарання.¹⁰⁹

Тютюнові вироби займають одне із перших місць у переліку товарів для незаконної торгівлі та контрабанди. За даними Європейського агентства з охорони зовнішніх кордонів «Фронтекс» тютюнові вироби є найбільш популярними контрабандними піддакцизними товарами, що ввозяться до ЄС через східні кордони. В Італії потенційні доходи українських контрабандистів у 2016 році за оцінками сягнули аж 471 млн євро, що складає більше чверті обсягу відповідного експорту законних товарів.¹¹⁰ Україна змістила Китай з позиції головного постачальника незаконних сигарет до Італії завдяки низькій собівартості та високій ефективності контрабандних мереж.¹¹¹ У східноєвропейських країнах, що мають малі правоохоронні ресурси та серйозні проблеми з бідністю та корупцією, відсутня здатність справлятися з масивною контрабандою, що походить з України.¹¹²

У 2018 році рівень незаконної торгівлі сигаретами в Україні досяг історичного максимуму; обсяг законного продажу сигарет впав на 19%, а обіг нелегальних продуктів зріс на 70%. Втрата надходжень у формі акцизного збору на тютюнові вироби склала майже

Різниця між вартістю товарів, експортованих до України, за даними Польщі, та вартістю товарів, імпортованих з Польщі, за даними України

п'ять мільярдів гривень, що становило десять відсотків бюджету держави у 2018 році.¹¹³ Як у 2017 році, так і у 2018 році Україна посіла перше місце серед країн, що є джерелами контрабанди сигарет до ЄС.¹¹⁴ У 2018 році з України були вивезені контрабандою більше 4,8 мільярда сигарет, що склало майже 11% сукупного обсягу контрабанди в ЄС та становило понад 1 млрд євро втраченого прибутку для України.¹¹⁵

Через постійне підвищення акцизних зборів разом із низькою купівельною спроможністю Українці все частіше купують дешеву контрафактну продукцію або контрабандні сигарети, що сприяє розвитку цієї форми організованої злочинної діяльності.¹¹⁶ У 2018 році незаконна торгівля сигаретами зросла на 3,7%, що втричі більше за показники попереднього року; у грошовому вираженні це складає приблизно 2,5 млрд грн неотриманих податкових надходжень в Україні.¹¹⁷

Експлуатація природних ресурсів

Екологічні злочини посідають третє місце серед найбільш прибуткових злочинів у світі.¹¹⁸ За розрахунковими даними міжнародних звітів незаконні прибутки від екологічних злочинів складають 110–281 млрд дол. США щороку.¹¹⁹ Україна багата на природні ресурси¹²⁰ і тому є вразливою для організованих злочинних груп, що прагнуть бути учасниками прибуткового ринку екологічних злочинів. Основними ресурсами, що добуваються в Україні, є деревина, бурштин та вугілля.¹²¹

Висока якість українського бурштину робить його цінним і затребуваним по всьому світі, зокрема для організованих злочинних груп, що бажать отримати прибуток.¹²² Економічна нестабільність у країні сприяла створенню «бурштинової мафії».¹²³ З 2014 до 2018 року нелегальне добування бурштину було зафіксоване у чотирьох областях України.¹²⁴ У країні відбувся сплеск незаконного видобування у 2016–2017 роках.¹²⁵ Офіційний обсяг виробництва в останні роки коливався в діапазоні від 2,5 до 5 тон, водночас незаконне видобування, за оцінками, складало 70–350 тон на рік. Щорічні втрати в результаті нелегального добування та продажу бурштину в Україні у грошовому еквіваленті оцінюються на рівні 4,38–21,9¹²⁶ млрд дол. США¹²⁷.

Україна також є головним експортером нелегальної деревини до ЄС; в аналізі 18 ділянок валки дерев,

складеному міжнародною НГО "EarthSight", зазначалося, що 67%–78% лісоповалу було незаконним.¹²⁸ Ця ситуація ослаблює легальну лісозаготівельну промисловість України, що генерує дохід у розмірі 1,7 млрд дол. США (біля 4% ВВП) щороку.¹²⁹

Кіберзлочинність

Типові види кіберзлочинів в Україні включають чорний ринок збуту контрафактних фільмів і пов'язаних матеріалів, загальний доступ до карт перегляду супутникового телебачення, фіктивні онлайн-аукціони, спам, азартні онлайн-ігри, розроблення вірусів, крадіжку персональних даних та інформації.¹³⁰

У 2017 році Україна посіла 59 місце у глобальному рейтингу забезпечення кібербезпеки.¹³¹ У 2012 році п'ятеро українських громадян викрали кошти на рахунках у банках США на суму 72 млн дол. США;¹³² у 2013 році українські хакери викрали 40 млн наборів даних дебетових та кредитних карток з торгової мережі США "Target".¹³³

В результаті спільного розслідування Європолу та України було арештовано п'ятеро хакерів, які викрали біля двох мільйонів доларів США з банків по всьому світі.¹³⁴ Україна також була цілком кіберзлочинності; у 2014 році хакери невідомого походження викрали біля 65 млн гривень з відносно нової системи онлайн-банкінгу.¹³⁵ Тим не менше, Україна покращила здатність боротися з кіберзлочинністю, створивши спеціальний Департамент кіберполіції в межах Національної поліції.¹³⁶ У 2018 році Генеральна прокуратура винесла близько 1 330 звинувачувальних актів, пов'язаних із кіберзлочинністю.¹³⁷

Незаконна торгівля малокаліберною стрілецькою зброєю

Незаконна торгівля малокаліберною стрілецькою зброєю є значною проблемою для України. Нормативні перепони, пов'язані з придбанням вогнепальної зброї у країні, залишаються низькими, що робить торгівлю малокаліберною стрілецькою зброєю легкою для незаконних торговців. За даними принаймні одного звіту 3–5 мільйонів людей, що проживають в Україні, володіють

незареєстрованою вогнепальною зброєю.¹³⁸ За наявними даними, Україна має великий чорний ринок продажу вогнепальної зброї.¹³⁹ Наприклад, АК-74 можна продати приблизно за 7–10 тисяч гривень (або 265 дол. США), а його модернізовану версію, АКС74У, – приблизно за 15 тисяч гривень (або 530 дол. США); ціна на пістолети ПМ і ТТ, за наявними даними, варіюється від 5 до 10 тисяч, а гранати продаються приблизно за 300–500 грн. за штуку.¹⁴⁰ У 2016 році поліція Донецької області

вилучила приблизно 176 одиниць вогнепальної зброї, 260 гранатометів і майже 3000 гранат.

У вересні 2019 року білоруська влада ліквідувала транскордонну мережу контрабанди зброї з України до Росії через Білорусь та Литву.¹⁴¹ Через цю мережу перевозили зброю, деталі зброї та амуніцію.¹⁴² За даними правоохоронних органів значна кількість малокаліберної стрілецької зброї та амуніції була пізніше конфіскована на території Російської Федерації.¹⁴³

4. Боротьба з незаконними фінансовими потоками

4.1 Вступ

Україна запровадила комплексну оперативну систему боротьби з фінансовими злочинами. Державна служба фінансового моніторингу (ДСФМ) була створена як відділ фінансової розвідки (ВФР) і націлена на боротьбу з відмиванням грошей та фінансуванням терористичної діяльності.¹⁴⁴ ДСФМ складається з трьох основних департаментів: Департаменту фінансових розслідувань, Департаменту інформаційних технологій і Департаменту координації системи фінансового моніторингу. Кожен департамент містить підрозділи, що відповідають за боротьбу з різними аспектами фінансових злочинів у країні.¹⁴⁵ У 2019 році ДСФМ повідомила до правоохоронних органів приблизно про 893 випадків підозрілих операцій з активами приблизно на суму 92,2 млрд грн.¹⁴⁶

4.2 Реагування органів на організовану злочинність, незаконні фінансові потоки, арешт і конфіскація активів

Численні державні органи сприяють здійсненню Україною заходів реагування на організовану злочинність, арешту та конфіскації активів, пов'язаних із такою діяльністю. До таких органів, з-поміж інших, належать Служба безпеки України (СБУ), Національна поліція України (НПУ), Державна міграційна служба України, Державна прикордонна служба, Державне агентство рибного господарства та Служба зовнішньої розвідки України.¹⁴⁷

У Кримінальному кодексі України (ККУ)¹⁴⁸ визначаються та оголошуються незаконними ключові види діяльності, що генерують незаконні фінансові потоки.¹⁴⁹ Значні доповнення таких видів діяльності, внесені до Кримінального кодексу, свідчать про чітке розуміння органами шкоди від незаконних фінансових потоків і політичну волю боротися з ними.

У 2016 році Україна створила Агентство з розшуку та менеджменту активів (АРМА) для сприяння відстеженню та управлінню активами, пов'язаними з корупційними діями та іншими серйозними злочинами.¹⁵⁰ З 2016 року АРМА отримала значне кадрове забезпечення та значну кількість інших ресурсів.

Кримінально-процесуальний кодекс України (КПК) передбачає можливість заморожування активів фізичних та юридичних осіб на будь-якому етапі розслідування, якщо такі активи можуть бути доказом, інструментом злочину або доходом, отриманим злочинним шляхом, або можуть бути використані судами в якості компенсації за скоєний злочин.¹⁵¹ Стаття 323 КПК дозволяє судам проводити *заочні* судові засідання, якщо вони визнають, що відповідач знаходиться за кордоном або намагається уникнути правосуддя, або якщо відповідача включено до міжнародного списку розшукуваних осіб.¹⁵² Крім того, Стаття 170 КПК дозволяє суду тимчасово конфіскувати активи за наявності відповідного наказу у цивільній справі.¹⁵³

ККУ окреслює конфіскацію у Статті 59, застосовуючи її до ряду серйозних правопорушень, таких як контрабанда, торгівля людьми та порушення авторських прав. Стаття 59 дозволяє конфіскацію усього майна, що безпосередньо належить засудженій особі, або його частини, незалежно від походження такого майна.¹⁵⁴

Крім того, ККУ дозволяє здійснювати спеціальну конфіскацію згідно зі Статтею 96-2; ця форма конфіскації застосовується до прямих і непрямих доходів, отриманих злочинним шляхом. Включення спеціальної конфіскації до ККУ як методу вилучення активів є значним і позитивним кроком, але цей механізм повинен бути стандартною операційною процедурою у багатьох кримінальних справах. На додаток, у 2019 році до ККУ була внесена Стаття 368-5. Метою нової статті є відновлення кримінальної відповідальності за незаконне збагачення. Для доповнення статті до КПК були внесені нові виправлення, що надають Вищому антикорупційному суду законне право видавати накази про конфіскацію активів, пов'язаних із необґрунтованим збагаченням,¹⁵⁵ та повертати їх на користь держави.¹⁵⁶

Оновлене законодавство в області БВГ/БФТ

У грудні 2019 року Парламент України прийняв Проект закону в області БВГ/БФТ, внесок в розробку якого зробила ДСФМ. Цей проект сприяє покращенню виконання рекомендацій FATF, положень 4-ї Директиви ЄС (2015/849) про «...запобігання використанню фінансової системи для відмивання грошей і фінансування тероризму» та Регламенту 2015/847

Європейського Парламенту і Ради від 20 травня 2015 року про «... інформацію, що супроводжує перекази коштів». Закон також сприяє виконанню рекомендацій, зазначених у п'ятому випуску Звіту про взаємну оцінку Манівел. Крім того, цей закон розширює коло юридичних осіб, які повинні повідомляти про підозрілі фінансові операції, та вимоги до ідентифікації фактичних власників.¹⁵⁷

Крім зазначених вище вдосконалень у законодавстві, Україна зробила деякі ключові, конкретні практичні досягнення у вирішенні проблеми незаконних фінансових потоків. У період 2016–2018 рр. було виявлено 634 організовані групи, 2976 осіб, які скоїли кримінальні правопорушення, були визначені як пов'язані з організованою злочинністю або організованими групами. У 2018 р. влада порушила приблизно 780 кримінальних справ проти організованих злочинних груп, і було оголошено біля 722 звинувачувальних актів (проти 3245 осіб). Грошові збитки, завдані цими групами, були оцінені приблизно у 3,8 млрд грн. Було здійснено арешт активів приблизно на суму 2,6 млрд грн, з яких 158 млн грн. було повернено.¹⁵⁸

За даними ОНР 2019 року загальна сума активів, визнаних легалізованими в результаті розгляду у кримінальних судах, за інформацією, наданою ДСФМ за 2016–2018 рр., склала 39,4 млрд. грн.¹⁵⁹ У цей період таку ж суму було переведено до державного бюджету.¹⁶⁰

У березні 2019 року АРМА України зазначила, що країна входила до першої п'ятірки за міжнародними запитами щодо відстеження та повернення незаконно отриманих активів: усього було оброблено 1685 запитів від українських правоохоронних органів.¹⁶¹ У 2019 році 1 240 активів було передано АРМА в управління цієї агенцією. У 2018 році активи, якими управляла або які продала АРМА, принесли прибуток державі у сумі приблизно 170 млн. грн.¹⁶²

4.3 НФП та ключові сектори розвитку України

НФП за своїм характером є прихованими. Тому оцінку незаконних потоків можливо здійснити лише опосередковано з використанням пов'язаних даних,

що робить таку оцінку неточною. Крім того, існує багато форм незаконних потоків, що не можна виявити з використанням наявних економічних даних і методів (наприклад, готівкові операції).¹⁶³ З цих причин представлені у даному документі оцінки, скоріше за все, є консервативними. Однак вони все ж таки надають уявлення про проблему НФП, що у більшості випадків не піддаються відстеженню. Крім того, навіть консервативна оцінка цієї динаміки вказує на значний ступінь впливу на українське суспільство.

Оцінки НФП у країнах, що розвиваються, значно відрізняються між країнами, й, хоча ООН провела роботу з оцінки доходів від різноманітної транскордонної злочинної діяльності, все ще залишаються значні прогалини у знаннях, зокрема, про ступінь, в якій такі доходи проходять через міжнародну фінансову систему.¹⁶⁴ Однак, через те, що це питання є критичним для майбутнього населення України, будь-яка орієнтовна цифра, що відображає загальну значимість НФП, є корисною для політиків, громадян та інших зацікавлених осіб.

У країнах, що розвиваються, загальний обсяг НФП зріс в середньому за рік на 7,2%–8,1% за період з 2005 до 2014 року й у 2014 року досяг рівня, що за оцінками складає від 620 млрд дол. США до 970 млрд дол. США.¹⁶⁵

У країнах, що розвиваються, таких як Україна, НФП означають менше лікарень, шкіл, поліцейських, доріг і робочих місць, а також нижчий рівень пенсій.¹⁶⁶ ООН¹⁶⁷ зазначила, що існує чітка «пов'язана шкода» через відтік грошей в результаті розтрати, використання державного майна не за призначенням, а також розкрадання державної скарбниці.

Підвищення уваги до арешту та конфіскації хоча б частини активів, пов'язаних із НФП, матиме значний вплив на прискорення розвитку в Україні за умови, що повернені активи проходять процес ліквідації та будуть ефективно виділені на пріоритетні потреби розвитку. Далі представлені проблеми розвитку основних секторів, а також можливості розвитку в Україні, якщо уряд поставить на меті повернення лише 10% активів, втрачених через НФП у країні.

Як зазначалося вище, остання річна грошова оцінка НФП GFI склала 11,6 млрд дол. США у 2004–2013 роках.¹⁶⁸

Сектор освіти

Найбільш помітною проблемою в секторі освіти є те, що навіть за умови, що Україна витрачає на нього біля шести відсотків ВВП,¹⁶⁹ будівель навчальних закладів та сучасного навчального обладнання все ще не вистачає, особливо у сільських районах.¹⁷⁰ Крім того, на ефективність освіти негативно впливає низький рівень заробітної платні вчителів,¹⁷¹ що сприяє хабарам, наприклад, в обмін на кращі оцінки. Ця ситуація призводить до нерівності між студентами різного соціально-економічного статусу.¹⁷² На додаток, низький рівень заробітної платні не стимулює молодих спеціалістів вибирати професію викладача.¹⁷³ Разом із цим освітні програми для студентів середніх шкіл та професійних училищ часто не відповідають навичкам, що потрібні роботодавцям у 21-у столітті.¹⁷⁴ Однак, наразі у секторі освіти відбувається багато реформ з метою його стійкого розвитку,¹⁷⁵ а в бюджеті на 2020 рік на сектор освіти було виділено 136,4 млрд грн.¹⁷⁶

Якщо б Україна поставила собі на меті арешт та конфіскацію лише 10% НФП, що перебувають в обігу в країні, та спрямувала їх на сектор освіти, це покрило би приблизно 25% загального бюджету цього сектору. Якщо хоча б частина цих конфіскованих та ліквідованих активів була би спрямована до сектору освіти, це могло б покрити вартість розвитку вищих навчальних закладів (300 млн грн.)¹⁷⁷ Такі поверненні активи також покрили би вартість річної фінансової

допомоги для мотивації молодих вчителів, а також програм, націлених на стимулювання випускників ВНЗ до вибору професії вчителя.¹⁷⁸

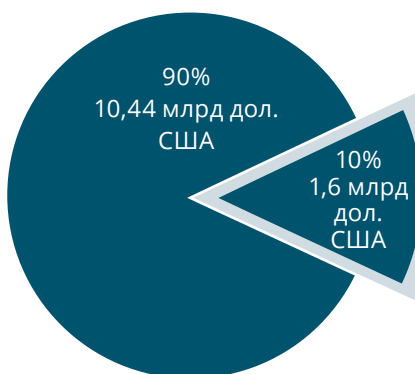
У 2016 році була представлена система «Нова українська школа» (НУШ)¹⁷⁹, що являє собою радикальну реформу структури шкільної системи та планується до запровадження до 2029 року. Якби Україна успішно арештувала та конфіскувала лише 10% (приблизно 1,16 млрд дол. США) незаконно отриманих активів, що перебувають в обігу у країні, це з легкістю покрило б ключові витрати (1,3 млрд грн. у 2018 році) системи реформування НУШ.¹⁸⁰

Як варіант, спрямування таких повернутих активів на сектор освіти дало би можливість профінансувати будівництво приблизно 212 великих шкіл (кожна на 1700 учнів) або близько 474 середніх шкіл (зі спеціалізованими класами інформатики, фізики, хімії, мов, професійного навчання, актовими залами, спортзалами, їдальнями, медичним кабінетом та адміністративними приміщеннями) по всій країні.¹⁸¹

Як варіант, такі повернені активи покрили б витрати на заробітну плату понад 35 000 вчителів за чотири роки за середньою ставкою 18 600 гривень (приблизно 673 дол. США) на місяць, або приблизно 35 000 вчителів за три роки за збільшеною ставкою 25 000 гривень (приблизно 905 дол. США).¹⁸²

Як повернені активи можуть покращити рівень освіти в Україні

Середньорічні збитки України через НФП, пов'язані зі злочинною діяльністю (оцінюються загалом в 11,6 млрд дол. США)

ЯКЩО ВСЬОГО 10% НФП У КРАЇНІ БУЛИ Б УСПІШНО ПОВЕРНЕНІ, ЦЕ ПРОФІНАНСУВАЛО БИ:

212 великих шкіл (кожна на 1700 студентів)

або

474 середніх шкіл

(кожна з класами інформатики, фізики, хімії, спортивними залами, їдальнями, медпунктами та адміністративними кабінетами)

або

Витрати на річну зарплатню: 35 000 вчителів за чотири роки

або

35 000 вчителів за три роки

Сектор охорони здоров'я

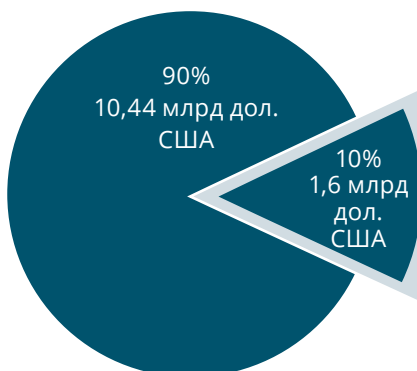
Система охорони здоров'я України була здебільшого побудована на основі колишньої радянської, занадто централізованої, системи, якій бракує політики фінансування лікарень, і яка характеризується низьким рівнем заробітної плати лікарів і медсестер.¹⁸³ Така політика призвела до неформальних платежів з боку пацієнтів за процедури, що мають бути безкоштовними; заклади охорони здоров'я можуть примушувати українців купувати ліки та вакцини, які вже були субсидовані урядом.¹⁸⁴ Багато українців стикаються з економічними труднощами через поточну систему «безкоштовної» охорони здоров'я.¹⁸⁵ Крім того, колишня політика та практика тягнуть за собою низьку якість та неефективність послуг, що напрями впливає на стан здоров'я українців. В Україні один із найбільших показників кількості ліжок у лікарнях в Європі та велика мережа закладів охорони здоров'я по всій країні; разом із тим, українці звертаються до лікарів та відвідують лікарні частіше, ніж громадяни

країн ЄС, вони залишаються у лікарнях довше та мають гірші показники стану здоров'я, зокрема високі показники смертності та низьку очікувану середню тривалість життя.¹⁸⁶

Загальні витрати на охорону здоров'я у державному бюджеті на 2020 рік склали 108 млрд. грн. Якщо б Україна поставила собі на меті арешт і конфіскацію лише 10% НФП, що перебувають в обігу в країні (приблизно 1,16 млрд дол. США) та спрямувала б їх на сектор охорони здоров'я, це покрило би третину загального бюджету сектору охорони здоров'я. За умови додавання цих повернених і реалізованих активів до державного бюджету, їх було б достатньо для виплати заробітної плати понад 28 000 медсестрам протягом п'яти років за середньою ставкою 18 900 гривень (приблизно 684 дол. США) на місяць.¹⁸⁷ Як варіант, такі повернені активи покрили б витрати на заробітну плату понад 15 000 лікарів протягом трьох років за середньою ставкою 56 400 грн (приблизно 2 041 дол. США) на місяць.¹⁸⁸

Як повернені активи можуть покращити сферу охорони здоров'я в Україні

Середні річні збитки України через НФП, пов'язані зі злочинною діяльністю (за оцінками – загалом 11,6 млрд дол. США)

ЯКЩО Б ЛИШЕ 10% НФП У КРАЇНІ БУЛИ УСПІШНО ПОВЕРНЕНІ, ЦЕ ЗАБЕЗПЕЧИЛО Б

Середні витрати на заробітну платню приблизно **28 000 медсестер** за 5 років або

Середні витрати на заробітну платню приблизно **15 000 лікарів** за 3 роки

5. Висновки та рекомендації

У цьому дослідженні було розглянуто серйозний негативний вплив НФП та пов'язаних із ними злочинів на Україну та висвітлено деякі галузеві потреби, які можна суттєвим чином задовольнити, якщо уряд приділить першочергову увагу конфіскації НФП та незаконно придбаних активів. Ефективна політика повернення активів є фундаментальною передумовою для зменшення та запобігання збитків від НФП для країни.

У світлі вищевикладеного, в цьому дослідженні надаються такі рекомендації національним органам влади та іншим ключовим зацікавленим сторонам для більш ефективного та прозорого повернення незаконно здобутих активів, блокування НФП і, відповідно, сприяння прискореному розвитку країни.

1. Запровадження механізмів ефективного арешту активів

Слід виявляти та впроваджувати механізми покращення ефективності прозорого арешту, конфіскації, реалізації активів і виділення коштів на пріоритетні потреби розвитку країни (тобто потреби, визначені у тісній співпраці з громадськими організаціями та за регулярної участі громадян).

2. Публікація чітких та однозначних політичних заяв щодо НФП та повернення активів

Публікація чітких та однозначних заяв, а також принципів політики щодо НФП/ПА та пріоритетів уряду щодо арешту та конфіскації (у встановленому порядку) активів, пов'язаних із організованою злочинною діяльністю.

3. Впровадження цивільної конфіскації незаконно отриманих активів як загальноприйнятої практики у системі правосуддя

Слід прийняти процедуру цивільної конфіскації як спосіб ефективного арешту та конфіскації активів. Через те, що у справах про відмивання грошей часто для винесення вироку, тобто наказу про конфіскацію, потрібно кілька років, це створює слушну думку громадськості про те, що система кримінального судочинства занадто повільна у вилученні активів. Тому слід приділити особливу увагу створенню та/або посиленню механізмів «некарального» арешту та конфіскації активів (цивільна конфіскація). Щойно такі механізми будуть прийняті і впроваджені (разом

із процедурою, за якою будь-яка фізична особа зможе пред'явити вимогу права власності на такі активи), це дасть змогу скоротити час конфіскації активів від кількох років до декількох місяців і, таким чином, укріпити впевненість населення в ефективності та чесності судової системи, а також сприятиме фінансуванню високопріоритетних потреб розвитку; більш швидка конфіскація також може забезпечити вкрай необхідне фінансування правоохоронних і судових органів, яким доручена боротьба з організованою злочинністю та корупцією.¹⁸⁹

4. Розширення повноважень (або оперативне впровадження існуючих повноважень) податкових органів

Слід розширити повноваження податкових органів для проведення більш ефективного арешту та конфіскації активів, пов'язаних із ухиленням від сплати податків, та інших незадекларованих доходів та активів.

5. Посилення контролю над фінансовими установами

Слід посилити контроль над фінансовими установами з метою:

- a. Звітування про підозрілі операції.
- b. Визначення справжніх («бенефіціарних») власників банківських рахунків, компаній та трастів.
- c. Ефективного накладання санкцій на фінансові установи та інші підзвітні суб'єкти, що не виконують встановлені вимоги, зокрема, значні штрафи та/або закриття (тимчасове чи постійне) таких фінансових установ або підзвітних суб'єктів. Практичний досвід свідчить про те, що введення таких санкцій часто призводить до кращого дотримання нормативів у всьому секторі.

6. Активізація діалогу із громадським суспільством щодо вилучення активів

Уряду України слід вдосконалити механізми регулярного діалогу та зворотного зв'язку з громадським суспільством та громадянами, особливо з питань, що стосуються розподілу повернутих активів. Залучення організацій громадського суспільства до цього питання сприятиме більшій впевненості громадян у тому, що пріоритетні потреби враховуються та проблеми вирішуються.

7. Посилення міжнародного співробітництва у сфері заморожування, арешту, конфіскації та повернення активів

Незважаючи на досягнення в цій галузі, бажано приділити більше уваги зміцненню регіонального та міжнародного співробітництва, особливо шляхом регулярного особистого діалогу з координаційними органами поліції та прокуратури в інших ключових країнах щодо розшуку, заморожування, арешту, конфіскації та повернення активів, пов'язаних із організованою злочинною діяльністю (та корупцією), та швидкого вирішення справ, що перебувають у процесі розгляду. Накопичений та оперативний досвід свідчить про те, що регулярний особистий діалог (і розбудова відносин, що супроводжує його) дає більш відчутні результати. Такий діалог може включати, залежно від кожного конкретного випадку, укладання угоди про розподіл конфіскованого майна як засіб стимулювання міжнародного співробітництва.

8. Зосередження уваги на реальних результатах діяльності Агентства з розшуку та менеджменту активів

Слід розглянути питання про те, щоб, незалежно від розміру Агентства з розшуку та менеджменту активів (АРМА), основна увага приділялася реальним результатам, зокрема, збільшенню кількості арештів і конфіскації активів, пов'язаних із організованою злочинною діяльністю, ухиленням від сплати податків та корупцією; а також ефективному та прозорому розподілу повернутих активів (наприклад, на пріоритетні потреби розвитку).

9. Посилення арештів і конфіскації активів, пов'язаних з торгівлею людьми та іншими формами експлуатації праці

Україні слід укріпити інституційні пріоритети щодо арешту й конфіскації активів, пов'язаних із торгівлею людьми, зокрема, об'єктів нерухомості та інших засобів, що використовуються для сприяння експлуатації. З огляду на те, що значна кількість випадків такої експлуатації (трудової та сексуальної) є наслідком низької пропозиції працевлаштування, слід також приділити увагу створенню та реалізації державної політики для спрямування частини повернутих активів на створення нових робочих місць для вразливих груп населення.¹⁹⁰

10. Проведення більш ефективних заходів із арешту й конфіскації на прикордонних пунктах

Слід посилити оперативні заходи з арешту й конфіскації незаконних та незадекларованих активів на пунктах перетину кордону, особливо у вразливих зонах прикордонного контролю. У цьому контексті слід також покращити знання митників про економічний вплив контрабанди на Україну.

11. Більша прозорість розподілу арештованих і конфіскованих активів

Слід покращити ефективність і прозорість розподілу повернутих активів (наприклад, спрямувати їх на пріоритетні потреби розвитку, в ідеалі після регулярних консультацій із представниками громади й широкої громадськості, оскільки це може породити довіру громадськості до процесу управління активами). Інформація щодо того, як держава оптимально використовує арештовані й конфісковані активи на благо українського народу повинна бути легко доступною для громадськості (наприклад, щодо того, як вилучені активи вчасно продаються з аукціонів та чи надходять кошти на будівництво поліклінік або шкіл). Незважаючи на те, що за замовчуванням слід ліквідувати конфісковані активи та розподіляти їх на користь пріоритетних потреб розвитку країни, практичний досвід показує, що, якщо все буде зроблено прозоро, деякі активи не слід ліквідувати, наприклад, у випадках, коли в результаті арешту або конфіскації бізнесу багато безвинних осіб втрачуть робочі місця.

12. Покращення стимулювання роботи працівників митниці, а також перевірки особових даних та доброчесності ключових посадових осіб (до та під час працевлаштування), які відіграють суттєву роль в арешті та конфіскації активів

Слід розглянути ефективні механізми проведення більш поглиблених попередніх перевірок до та після працевлаштування митників та інших прикордонних службовців, до цього слід підвищити заробітну платню та покращити стимулювання роботи митників. Слід також приділити серйозну увагу

прийняттю та впровадженню, — як це все частіше робиться у багатьох країнах, — ефективної програми «повідомлення про порушення», що передбачає повідомлення про можливі корупційні дії митників чи інших службовців прикордонного контролю.

13. Вдосконалення регулювання обігу вогнепальної зброї, орієнтованого на результат

Слід посилити законодавче регулювання вогнепальної зброї, забезпечити чіткість, збалансованість відповідних законодавчих положень, та вжити заходів націлених на те, щоб широка громадськість знала про них. Серед іншого, це має включати кращу обізнаність громадськості про те, яка вогнепальна зброя вважається незаконною, та про санкції, що застосовуються за порушення. Слід серйозно розглянути впровадження програм (в ідеалі на національному рівні), в яких громадянам пропонується здати або повернути без юридичних наслідків незаконну вогнепальну зброю (зокрема програму викупу) відповідним національним органам. Такі заходи мають відбуватися під ретельним контролем, щоб уникнути повторного розповсюдження вогнепальної зброї корумпованими посадовцями, і така зброя має знищуватися, в ідеалі, публічно.

14. Оптимізація тарифів акцизу на цигарки й інші тютюнові вироби

Україні слід розглянути можливість коригування тарифів акцизу на цигарки й інші тютюнові вироби. Через низьку купівельну спроможність громадян України постійне підвищення ставок акцизного збору на тютюнові вироби стимулює придбання громадянами дешевших незаконних аналогів, що дозволяє отримувати значні та незаконні доходи від організованої злочинності.

15. Підвищення рівню повноважень і професіоналізму митників

Слід покращувати знання службовців митниць щодо найпоширеніших контрабандних товарів, таких як бурштин, деревина та сигарети. Слід запровадити або підсилити дію політики «підвищеної уваги», тобто, коли працівники митниць маркують певні товари¹⁹¹ як підозрілі та тимчасово блокують пересування особи, яка їх перевозить, до подальшого огляду експертом. Слід покращити поінформованість митників щодо різних методів приховування предметів, що

використовуються контрабандистами. Враховуючи те, що постійно з'являються нові способи контрабанди, їм слід протидіяти шляхом проведення регулярних і постійних тренінгів, організованих для митників (наприклад, із питань найсучасніших методів виявлення та конфіскації контрабандних товарів). Крім того, слід надати більше повноважень для перевірки великих пакунків (а також малих пакунків сумнівного походження), що переміщуються через митницю та кордони. Контрабандисти часто наносять хибне маркування на упаковки, щоб замаскувати переміщення заборонених товарів. Як розглядалося вище, наркоторговці перейшли до продажу товарів через Інтернет та їх доставки невеликими посылками поштою.

16. Активізація заходів із протидії незаконній експлуатації природних ресурсів

Слід активізувати оперативні заходи у районах, де відбувається експлуатація природних ресурсів. Вони повинні включати проведення посиленних комплексних перевірок діяльності організацій, що займаються використанням цих національних ресурсів, наприклад, вимагати від організацій надання чітких доказів ланцюгів легальних поставок перед наданням дозволу на продаж або транспортування природних ресурсів. Механізми забезпечення дотримання вимог можуть включати, у відповідних випадках, активізацію арештів та/або конфіскації активів або засобів, пов'язаних з такою незаконною експлуатацією природних ресурсів (наприклад, транспортних засобів, нерухомості, банківських рахунків).

17. Підвищення рівня виконання нормативних вимог центрами обміну валют

Слід запровадити більш строгі нормативи й покращити надання дозвільних документів регуляторними органами для створення та функціонування центрів обміну валют. Слід проводити комплексні перевірки діяльності осіб, які звертаються із проханням про створення такого бізнесу, та забезпечити, щоб вони чітко вказували та звітували про кінцевих бенефіціарних власників перед наданням або поновленням дозволів на діяльність або продовженням їхніх ліцензій на таку діяльність. Щоб зменшити обсяги тіньової економіки, слід також сприяти поширеному використанню безготівкових операцій. Такі програми також повинні передбачати механізми значного зменшення виплати заробітної плати готівкою.

18. Покращення технологічного моніторингу та відстеження маршрутів наркоторгівлі заходи боротьби, орієнтовані на результат

Слід активізувати оперативні дії на відомих шляхах транспортування наркотиків з акцентом на вдосконалення заходів технологічної безпеки,¹⁹² організованих вздовж цих маршрутів із загальною метою ускладнити переміщення наркотиків через кордони країни та в її межах.

19. Покращення моніторингу та дотримання встановлених вимог у зонах вільної торгівлі

Україні слід активізувати дії у зонах вільної торгівлі в українських портах. Як обговорювалося вище, місто Одеса визнано таким, де спостерігається підвищена

активність організованих злочинних груп. Більше того, Одеський порт є відомою частиною наркомагістралі «Чорне море». Посилена перевірка товарів, що переміщуються через зони вільної торгівлі, не тільки сприятиме кращому виявленню незаконних товарів, що потрапляють в Україну, але й утримає організовану злочинність від зловживання такими зонами.

20. Оцінка загрози серйозних злочинів та організованої злочинності

Слід також регулярно проводити оцінку серйозних злочинів та організованої злочинності із залученням міжнародних консультантів із технічних питань, за потреби, для кращого регулювання й адаптування цільової політики, що ефективно та продуктивно завадить численним формам такої злочинності, і, таким чином, знизить вплив НФП у країні.

Бібліографія

- 1 Hunter, Marcena. *Measures That Miss the Mark: Capturing Proceeds of Crime in Illicit Financial Flows Models*. 2018, <https://globalinitiative.net/analysis/capturing-proceeds-of-crime-in-illicit-financial-flows-models/>.
- 2 UNECA. *Illicit Financial Flows Report of the High-Level Panel on Illicit Financial Flows from Africa*. 2015, <https://repository.uneca.org/handle/10855/22695>.
- 3 Aziani, Alberto. *Illicit Financial Flows*. 1st ed., Springer International Publishing, 2018, doi:10.1007/978-3-030-01890-0.
- 4 Hunter, Marcena. *Measures That Miss the Mark: Capturing Proceeds of Crime in Illicit Financial Flows Models*. 2018, <https://globalinitiative.net/analysis/capturing-proceeds-of-crime-in-illicit-financial-flows-models/>.
- 5 Там же
- 6 OECD. *Illicit Financial Flows THE ECONOMY OF ILLICIT TRADE IN WEST AFRICA*. 2018, doi:10.1787/9789264268418-en.
- 7 FATF. *Money Laundering - Financial Action Task Force (FATF)*. <https://www.fatf-gafi.org/faq/moneylaundering/>. Accessed 12 Feb. 2021.
- 8 European Commission. *COM (2020) 605 Final. COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE EUROPEAN COUNCIL, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS on the EU Security Union Strategy*. 2020, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/communication-eu-security-union-strategy.pdf>.
- 9 European Commission. *Anti-Corruption Report*. 2021, https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/organized-crime-and-human-trafficking/corruption/anti-corruption-report_en
- 10 IMF. *Corruption: Costs and Mitigating Strategies*. 2016, <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1605.pdf>.
- 11 Fleming, Sean. "Corruption Costs Developing Countries \$1.26 Trillion Every Year - yet Half of EMEA Think It's Acceptable." *World Economic Forum*, 9 Dec. 2019, <https://www.weforum.org/agenda/2019/12/corruption-global-problem-statistics-cost/>.
- 12 OECD. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: Measuring OECD Responses*. 2014, https://www.oecd.org/corruption/Illicit_Financial_Flows_from_Developing_Countries.pdf.
- 13 Це може включати, наприклад, механізми переговорів про визнання вини, примирення або інші варіанти врегулювання, що вимагають від відповідача повернення незаконно отриманих активів в обмін на зменшення вироку; механізми, що дозволяють проводити паралельні провадження щодо активів, механізми використання розширеної конфіскації або накази про конфіскацію законно придбаних активів відповідача, коли держава демонструє, що вжила всіх достатніх заходів для виявлення незаконно набутих активів, але не змогла цього зробити.
- 14 Сюди часто входять цивільні провадження про конфіскацію, які все ще покладають на державу початковий обов'язок доведення, що певні активи є результатом незаконної діяльності, хоча і з меншим тягарем доведення
- 15 Наприклад, Антигуа та Барбуда, Австрія, Канада, Колумбія, Франція, Гонконг, Італія, Нідерланди, Нова Зеландія, Великобританія, Сінгапур та Швейцарія.
- 16 Наприклад, Колумбія, Італія, Нідерланди та США. Незважаючи на це, хоча в цілій низці юрисдикцій дії з арешту та конфіскації активів були успішними, вони залишаються досить слабкими в тому, що стосується фактичного повернення арештованих та конфіскованих активів державам, які надіслали запит (країни, в яких незаконне багатство спочатку було отримано шляхом організованої злочинної діяльності або внаслідок корупції).
- 17 Department of Economic and Social Affairs. *Goal 16*. <https://sdgs.un.org/goals/goal16>. Accessed 12 Feb. 2021; see also United Nations. *Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development Addis Ababa Action Agenda of the Third International Conference on Financing for Development*. July 2015.
- 18 Там же
- 19 UN Stats. *Goal 16*. 2018, <https://unstats.un.org/sdgs/tierIIIindicators/files/Tier3-16-04-01.pdf>.
- 20 OECD. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: Measuring OECD Responses*. 2014, https://www.oecd.org/corruption/Illicit_Financial_Flows_from_Developing_Countries.pdf; and European Commission. *COM (2019) 370 Final, Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the Assessment of the Risk of Money Laundering and Terrorist Financing Affecting the Internal Market and Relating to Cross-Border Activities*. 24 July 2019, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/supranational_risk_assessment_of_the_money_laundering_and_terrorist_financing_risks_affecting_the_union_-_annex.pdf.
- 21 Див, наприклад: *CARIN - the Asset Recovery Network*. <https://www.carin.network/>. Дані від 12 лютого. 2021 р.
- 22 The World Bank. *Population, Total - Ukraine*. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=UA>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 23 1 долар США становив 28,25 грн згідно з обмінним курсом Організації Об'єднаних Націй у лютому 2021 року. Перелік обміну валют доступний за адресою: UN Treasury. *UN Operational Rates of Exchange - Rates*.

- <https://treasury.un.org/operationalrates/OperationalRates.php>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 24** MONEYVAL. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Ukraine Fifth Round Mutual Evaluation Report COMMITTEE OF EXPERTS ON THE EVALUATION OF ANTI-MONEY LAUNDERING MEASURES AND THE FINANCING OF TERRORISM (MONEYVAL) MONEYVAL (2017)20*. 2017, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/MER-MONEYVAL-Ukraine-Dec-2017.pdf>.
- 25** Åslund, Anders. "What Is Wrong with the Ukrainian Economy? - Atlantic Council." *Atlantic Council*, 26 Apr. 2019, <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/ukrainealert/what-is-wrong-with-the-ukrainian-economy/>.
- 26** The World Bank. *Ukraine Overview*. 2019, <https://www.worldbank.org/en/country/ukraine/overview>.
- 27** Там же
- 28** Україна є однією з країн із найбільшими запасами природного газу у світі, що оцінюються у 1,1 трлн куб. м
- 29** Україна має запаси різних корисних копалин, зокрема природного газу, нафти, вугілля, залізної руди, крейди, вапняк та марганцю.
- 30** Owuor, Sophy. *What Are The Biggest Industries In Ukraine? - WorldAtlas*. 15 May 2019, <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-biggest-industries-in-ukraine.html>.
- 31** Tax Justice Network. *Capital Flight from Developing Countries: Top 20 Losers*. https://static.guim.co.uk/sys-images/Observer/Pix/pictures/2012/07/22/gu_wealth-offshore-02.jpg. Accessed 24 Feb. 2021. See also: Tax Justice Network. *Financial Secrecy Index 2020: Report on Ukraine*. 2020, <https://fsi.taxjustice.net/PDF/Ukraine.pdf>.
- 32** Kar, Dev, and Joseph Spanjers. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004-2013*. 2015, https://securservercdn.net/45.40.149.159/34n.8bd.myftpupload.com/wp-content/uploads/2015/12/IFF-Update_2015-Final-1.pdf?time=1597255783. See also, for additional data: Global Financial Integrity. *Trade-Related Illicit Financial Flows: Data by Country « Global Financial Integrity*. <https://gfintegrity.org/data-by-country/>. Дані від 5 квітня. 2021 р.
- 33** MONEYVAL. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Ukraine Fifth Round Mutual Evaluation Report COMMITTEE OF EXPERTS ON THE EVALUATION OF ANTI-MONEY LAUNDERING MEASURES AND THE FINANCING OF TERRORISM (MONEYVAL) MONEYVAL (2017)20*. 2017, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/MER-MONEYVAL-Ukraine-Dec-2017.pdf>.
- 34** За показником CPI країни/території оцінюються та класифікуються на основі того, наскільки корумпованим вважають експерти та керівники підприємств державний сектор країни. Це узагальнений показник, поєднання 13 опитувань та оцінок корупції, зібраних різними авторитетними установами. CPI є найчастіше використовуваним показником корупції у всьому світі. Чим нижчий показник CPI, тим більше корумпована країна. З показником можна ознайомитися за посиланням: Transparency International. *Corruption Perceptions Index*. 2020, <https://www.transparency.org/en/cpi/2020/index/ukr#>.
- 35** Державна служба фінансового моніторингу України. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 36** Там же
- 37** European Union Anti-Corruption Initiative (EUACI). *Corruption in Ukraine 2020: Understanding, Perceptions, Prevalence*. 2020, file:///C:/Users/James/AppData/Local/Temp/Corruption_Survey_2020_Presentation_eng.pdf.
- 38** Це найвища оцінка.
- 39** Ukrinform. *Ukrainian Justice Minister: Yanukovich Regime Officials Stole about \$40 Bn over Three Years*. 22 May 2017, <https://www.ukrinform.net/rubric-crime/2232786-ukrainian-justice-minister-yanukovich-regime-officials-stole-about-40-bn-over-three-years.html>.
- 40** Див, наприклад: Olearchyk, Roman. "Ukraine's President Ousts Two Judges for Being Threats to National Security | Financial Times." *Financial Times*, 27 Mar. 2021, <https://www.ft.com/content/7c0da9bd-74f1-43f4-983b-dbf09d1c9b2>. See also: Interfax-Ukraine. *ARMA Being Searched in Connection with Seizure of Funds Transferred to Its Management*. 1 Apr. 2021, <https://en.interfax.com.ua/news/general/734653.html>.
- 41** Державна служба фінансового моніторингу України. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>. See also: Statista. *Ukraine: Currency in Circulation to GDP*. <https://www.statista.com/statistics/1096347/cic-to-gdp-ratio-in-ukraine/>. Accessed 5 Apr. 2021.
- 42** Там же
- 43** Для цілей цього звіту ми обговорюємо виключно тіньову економіку. Ми усвідомлюємо, що неформальна економіка, яка складається з бідних людей, може також сприяти зростанню тіньової економіки, проте ми розуміємо, що деякі люди живуть у злиднях і не можуть працювати в оподатковуваній професії.
- 44** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 45** MONEYVAL. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Ukraine Fifth Round Mutual Evaluation Report COMMITTEE OF EXPERTS ON THE EVALUATION OF ANTI-MONEY LAUNDERING MEASURES AND THE FINANCING OF TERRORISM (MONEYVAL) MONEYVAL (2017)20*. 2017, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/MER-MONEYVAL-Ukraine-Dec-2017.pdf>.

- 46 Ухилення від сплати податків — це незаконна діяльність, займаючись якою особа чи організація навмисно уникає сплати належного податкового зобов'язання. Повне визначення наведене за адресою: Investopedia. *Tax Evasion Definition*. 29 May 2020, <https://www.investopedia.com/terms/t/taxevasion.asp>.
- 47 The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 48 Там же
- 49 Ухилення від сплати податків — це незаконна діяльність, займаючись якою особа чи організація навмисно уникає сплати належного податкового зобов'язання. Повне визначення наведене за адресою: Investopedia. *Tax Evasion Definition*. 29 May 2020, <https://www.investopedia.com/terms/t/taxevasion.asp>
- 50 Tax Justice Network. *Pandemic of Tax Injustice in Ukraine - Tax Justice Network*. 8 July 2020, <https://www.taxjustice.net/2020/07/08/pandemic-of-tax-injustice-in-ukraine/>.
- 51 Така політика включає: тимчасове призупинення податкових перевірок і штрафів для підприємств, призупинення нарахування соціального податку для samozайнятих і тимчасове звільнення сільськогосподарських підприємств від земельного податку.
- 52 Там же
- 53 MONEYVAL. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Ukraine Fifth Round Mutual Evaluation Report COMMITTEE OF EXPERTS ON THE EVALUATION OF ANTI-MONEY LAUNDERING MEASURES AND THE FINANCING OF TERRORISM (MONEYVAL) MONEYVAL (2017)20*. 2017, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/MERMONEYVAL-Ukraine-Dec-2017.pdf>.
- 54 Там же р.33.
- 55 PwC. *Global Economic Crime and Fraud Survey 2018: Ukrainian Findings*. 2018, <https://www.pwc.com/ua/en/survey/2018/pwc-gecs-2018-eng.pdf>.
- 56 Кожен тип шахрайства не є виключним для організації; кожному респонденту було дозволено вказати будь-яку кількість злочинів, пов'язаних із шахрайством.
- 57 Опитування щодо шахрайства було проведено серед більше ніж 7000 респондентів компанією PWC у 2018 році, результати опитування наведені за адресою: PwC. *Global Economic Crime and Fraud Survey 2018: Ukrainian Findings*. 2018, <https://www.pwc.com/ua/en/survey/2018/pwc-gecs-2018-eng.pdf>.
- 58 Там же, стор. p.7.
- 59 The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 60 Там же, стор. p.12.
- 61 State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Risks of Terrorism and Separatism*. 2017, <https://www.sdfm.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20of%20the%20SFMS/Risks%20of%20Terrorism%20and%20Separatism%20Typology%202017.pdf>.
- 62 Там же, стор. 14.
- 63 REACH. *Ukraine: Economic Security Assessment, Government-Controlled Areas of Donetsk and Luhansk Oblasts within 20km of the Contact Line - March, 2019 - Ukraine | ReliefWeb*. 31 Mar. 2019, <https://reliefweb.int/report/ukraine/ukraine-economic-security-assessment-government-controlled-areas-donetsk-and-luhansk>. See also: *Law of Ukraine 254-19-VIII (17 March 2015) "On Recognition of Separate Raions, Cities, Towns and Villages in Donetsk and Luhansk Regions as Temporarily Occupied Territories."* <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254-19?lang=uk#Text>. Accessed 5 Apr. 2021.
- 64 Державна служба фінансового моніторингу України. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 65 Там же, стор. 205.
- 66 State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Risks of Terrorism and Separatism*. 2017, <https://www.sdfm.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20of%20the%20SFMS/Risks%20of%20Terrorism%20and%20Separatism%20Typology%202017.pdf>.
- 67 Urbanskaya, Tatiana. *Fiscal Service Official: Ukrainian Coal Siphoned to Russia, Drugs Smuggled Back*. 2015, <http://blind.sfs.gov.ua/en/mass-media/interviews/print-207814.html>.
- 68 Vchasno News Agency. *In the Donbass, Women and Girls Are Kidnapped for the Purpose of Sexual Exploitation, - the Report of the U.S. Department of State - News Agency "Vchasno."* 29 June 2017, <https://vchasnoua.com/en/63-in-the-donbasswomen-and-girls-are-kidnapped-for-the-purpose-ofsexual-exploitation-the-report-of-the-u-s-department-ofstate>.
- 69 State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Risks of Terrorism and Separatism*. 2017, <https://www.sdfm.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20of%20the%20SFMS/Risks%20of%20Terrorism%20and%20Separatism%20Typology%202017.pdf>.
- 70 MONEYVAL. *Anti-Money Laundering and Counter-Terrorist Financing Measures Ukraine Fifth Round Mutual Evaluation Report COMMITTEE OF EXPERTS ON THE EVALUATION OF ANTI-MONEY LAUNDERING MEASURES AND THE FINANCING OF TERRORISM (MONEYVAL) MONEYVAL (2017)20*. 2017, <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/content/images/MERMONEYVAL-Ukraine-Dec-2017.pdf>.
- 71 The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal*

- Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 72** Там же, стор. 61.
- 73** Home Office. *Country Information and Guidance - Ukraine: Fear of Organised Criminal Gangs*. May 2016, <https://www.refworld.org/docid/5853df354.html>.
- 74** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 75** Home Office. *Country Information and Guidance - Ukraine: Fear of Organised Criminal Gangs*. May 2016, <https://www.refworld.org/docid/5853df354.html>.
- 76** Сучасне рабство — це комплексний термін, що включає торгівлю людьми, примусову працю, боргову кабалу/ кабальну працю, рабство на основі походження, рабство дітей та примусові/ранні шлюби. Більше інформації за адресою: Anti-Slavery International. *What Is Modern Slavery?*. <https://www.antislavery.org/slavery-today/modern-slavery/>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 77** Home Office. *Country Information and Guidance Ukraine: Victims of Trafficking*. 2016, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/566602/CIG_-_Ukraine_-_Victims_of_trafficking.pdf.
- 78** Global Slavery Index. *Country Data*. 2018, <https://www.globallslaveryindex.org/2018/data/country-data/ukraine/>.
- 79** IOM Ukraine. *Countering Human Trafficking*. <https://iom.org.ua/en/countering-human-trafficking>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 80** Global Slavery Index. *Executive Summary*. <https://www.globallslaveryindex.org/2019/findings/executive-summary/>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 81** IOM Ukraine. *Countering Human Trafficking*. <https://iom.org.ua/en/countering-human-trafficking>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 82** Melnyk, Anna. *Trafficking in Human Beings in Ukraine*. 2014, <https://www.files.ethz.ch/isn/185732/Melnyk-THB-Ukraine.pdf>.
- 83** Там же, стор. 3-4.
- 84** Там же
- 85** U.S. Department of State. *Trafficking in Persons Report*. 2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>.
- 86** У 2017 році бюджет становив 98 800 грн.
- 87** U.S. Department of State. *Trafficking in Persons Report*. 2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf>.
- 88** До робочої сили входить: будівництво 57%, виробництво 17%, сільське господарство 16,5%, послуги 8,5% та інше 1%.
- 89** IOM Ukraine. *IOM UKRAINE COUNTER-TRAFFICKING PROGRAMME AT A GLANCE*. 2019, http://iom.org.ua/sites/default/files/iom_counter-trafficking_programme_2019_eng.pdf.
- 90** Там же, стор. 5.
- 91** Там же
- 92** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 93** Ці маршрути використовуються також для інших цілей організованої злочинності.
- 94** Europol. *EU Drug Markets Report 2019*. 2019, doi:10.2810/766585.
- 95** UNODC. *World Drug Report*. 2010, https://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/1.2_The_global_heroin_market.pdf.
- 96** Sviatenko, Tetiana. "Ukraine's Drugs Policy and Peculiarities of the Local Drug Market - New Drugs Gaining Popularity via Online Stores in Ukraine." *112 Ukraine*, 5 July 2018, <https://112.international/interview/new-drugs-gaining-popularity-via-online-stores-in-ukraine-29953.html>.
- 97** Там же
- 98** Там же
- 99** Там же
- 100** France 24. *Ukraine Police Seize \$60mn of Heroin, Say "never seen so much"*. 31 Mar. 2019, <https://www.france24.com/en/20190331-ukraine-police-seize-60mn-heroin-say-never-seen-so-much>.
- 101** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 102** Там же, стор. 63.
- 103** Ukrainian Think Tank Development Initiative. *Fighting Systemic Smuggling: Customs Reform in Ukraine*. 2018, <https://wiiw.ac.at/fighting-systemic-smuggling-customs-reform-in-ukraine-paper--dlp-4641.pdf>.
- 104** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2 NRA report.pdf>.
- 105** Ukrainian Think Tank Development Initiative. *Fighting Systemic Smuggling: Customs Reform in Ukraine*. 2018, <https://wiiw.ac.at/fighting-systemic-smuggling-customs-reform-in-ukraine-paper--dlp-4641.pdf>.
- 106** Kellenberg, Derek, and Arik Levinson. "The Trade Data Gap: Mistakes and Malfeasance." *VOX, CEPR Policy Portal*, 21 Oct.

- 2016, <https://voxeu.org/article/trade-data-gap-mistake-and-malfeasance>.
- 107** Zhurzhenko, Tatiana. *Ukraine's Border with Russia before and after the Orange Revolution*. 2007, https://www.karriere.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/ukraine_zerissen_zw_ost_u_west_m_malek_ukraines_border_t_zhurzhenko.pdf.
- 108** OECD. *Illicit Trade: Converging Criminal Networks*. OECD, 18 Apr. 2016, doi:10.1787/9789264251847-en.
- 109** Там же, стор. 124-126.
- 110** TraCCC. *Tobacco Trade and Convergence with Illicit Commodities*. 23 Apr. 2019, <https://tracc.gmu.edu/sites/default/files/TraCCC/Research-Findings-Illicit-Hubs-Tobacco-Trade-and-Convergence-with-Illicit-Commodities.pdf>.
- 111** Там же, стор. 6.
- 112** Там же
- 113** Ekonomichna Pravda. *The State Budget Did Not Receive from the Excise Tax on Cigarettes 5 Billion Derzhbyudzhet Nedootrymav Vid Aktsyzu Na Syharety 5 Mil'yardiv*. 21 Feb. 2019, <https://www.epravda.com.ua/news/2019/02/21/645483/>.
- 114** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 115** Там же, стор. 37.
- 116** Там же, стор. 38-39.
- 117** Там же, стор. 39.
- 118** Там же, стор. 41.
- 119** Там же
- 120** Owuor, Sophy. *What Are The Biggest Industries In Ukraine?* - WorldAtlas. 15 May 2019, <https://www.worldatlas.com/articles/what-are-the-biggest-industries-in-ukraine.html>.
- 121** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 122** Там же, стор. 31.
- 123** National Geographic. *The Dramatic Impact of Illegal Amber Mining in Ukraine's Wild West*. 31 Jan. 2017, <https://www.nationalgeographic.com/history/article/illegal-amber-mining-ukraine>.
- 124** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 125** Там же, стор. 39.
- 126** Річна сума варіюється залежно від суми незаконно вивезеного бурштину.
- 127** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 128** Warsaw Institute. *Ukraine Exports Illegal Timber to the European Union*. 30 July 2018, <https://warsawinstitute.org/ukraine-exports-illegal-timber-european-union/>.
- 129** Цій ситуації сприяє спосіб продажу деревини: лісозаготівельні компанії зазвичай продають деревину через аукціон (часто нематеріальний) замість того, щоб продавати деревину напямучу. В результаті деревина відправляється на приватні неформальні лісопилні, де легально здобута деревина може поєднуватися з нелегально здобутою, а згодом передаватися компанії, що може не знати про походження деревини, яку вона придбала. Наприклад, у 2020 році було виявлено, що меблі, виготовлені Ikea, містили незаконно здобуту українську деревину. Більше інформації за адресою: Gagne-Acoulon, Sandrine. "NGO Report: Ikea Is Using Wood Illegally Logged in Ukraine." OCCRP, 2 July 2020, <https://www.occrp.org/en/daily/12669-ngo-report-ikea-is-using-wood-illegallylogged-in-ukraine>.
- 130** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 131** Kostyuk, Nadiya. *Ukraine: A Cyber Safe Haven?* 2018, https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/Ch13_CyberWarinPerspective_Kostyuk.pdf. See also: International Telecommunication Union. *Global Cybersecurity Index (GCI) 2017 ITU-D*. 2017, https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-GCI.01-2017-PDF-E.pdf, p.54.
- 132** Kostyuk, Nadiya. *Ukraine: A Cyber Safe Haven?* 2018, https://ccdcoe.org/uploads/2018/10/Ch13_CyberWarinPerspective_Kostyuk.pdf.
- 133** Там же
- 134** Там же
- 135** Там же, стор. 115.
- 136** Там же, стор. 121.
- 137** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 138** Martyniuk, Anton. *MEASURING ILLICIT ARMS FLOWS*. Apr. 2017, <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/T-Briefing-Papers/SAS-BP3-Ukraine.pdf>.
- 139** Див. 112 UA. *Iron Argument: Where and How Much to Get an Illegal Barrel and How the Black Market for Weapons Works*

- Zheleznyy Argument: Gde i Pochem Dostat' Nelegal'nyy Stvol i Kak Rabotayet Chernyy Rynok Oruzhiya.* <https://theworldnews.net/ua-news/zheleznyi-argument-gde-i-pochem-dostat-nelegal-nyi-stvol-i-kak-rabotaet-chernyi-rynok-oruzhiya>. Accessed 24 Feb. 2021.
- 140** Shramovich, Vyacheslav. "Black Arms Market in Ukraine: Where, How Much and How Much? Chernyy Rynok Oruzhiya v Ukraine: Gde, Skol'ko i Pochem?" *BBC Ukraine*, 27 Jan. 2017, <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-38768847>.
- 141** Apuleev, Ivan. "The KGB of Belarus Has Revealed the Scheme of Arms Deliveries to Russia from Ukraine KGB Belorussii Raskryl Skhemu Postavok Oruzhiya v Rossiyu Iz Ukrainy." *Gazeta.Ru*, 17 Sept. 2019, <https://www.gazeta.ru/army/2019/09/17/12655717.shtml>.
- 142** Там же
- 143** У тому числі кулемети, гвинтівки та 9000 патронів. Див. додаткову інформацію: RBC Ukraine. *Customs of Belarus Reveals the Scheme of Arms Smuggling from Ukraine to Russia Tamozhnya Belarusi Raskryla Skhemu Kontrabandy Oruzhiya s Ukrainy v Rossiyu*. 17 Sept. 2019, <https://www.rbc.ua/rus/news/tamozhnya-belarusi-raskryla-shemukontrabandy-1568707103.html>.
- 144** Більше інформації за адресою: The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *About SCFM Pro Derzhfinmonitorynh*. 28 July 2020, <https://fiu.gov.ua/pages/pro-sluzhbu/zagalni-vidomosti/proderzhfinmonitoring.html>.
- 145** The State Financial Monitoring Service Of Ukraine. *2019 Annual Report*. 2020, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Activity%20reports/Report%20of%20the%20State%20Financial%20Monitoring%20Service%20of%20Ukraine%20for%202019.pdf>.
- 146** Там же, стор. 7.
- 147** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 148** Verkhovna Rada Ukrainy. *Criminal Code of Ukraine Kryminal'nyy Kodeks Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?lang=uk>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 149** Статті на цю тему: Art.28-Organised Activity, Art.149-Human Trafficking, Art.190-Fraud, Art.201-Smuggling, Art.203-Engagement in prohibited business activities, Art.209-Money laundering, among others.
- 150** Див.: Asset Recovery and Management Agency. *Mission*. <https://arma.gov.ua/en/mission>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 151** Відповідні статті КПК про арешт містяться в главі 16. Тимчасовий арешт майна та глава 17. Накладення арешту на майно.
- 152** *Criminal Procedure Code of Ukraine*. <https://rm.coe.int/16802f6016>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 153** Там же
- 154** Verkhovna Rada Ukrainy. *Criminal Code of Ukraine Kryminal'nyy Kodeks Ukrainy*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14?lang=uk>. Дані від 24 лютого. 2021 р.
- 155** Як варіант, законні активи, еквівалентні вартості незаконних, також можуть бути конфісковані у випадку, якщо незаконні активи вже були продані на час судового рішення.
- 156** UNIAN. *Ukraine's President Enacts Law to Reinstate Criminal Liability for Illicit Enrichment - News Politics*. 25 Nov. 2019, <https://www.unian.info/politics/10768289-ukraine-s-president-enacts-law-to-reinstate-criminal-liability-for-illicit-enrichment.html>.
- 157** The State Financial Monitoring Service Of Ukraine. *2019 Annual Report*. 2020, <https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Activity%20reports/Report%20of%20the%20State%20Financial%20Monitoring%20Service%20of%20Ukraine%20for%202019.pdf>.
- 158** The State Financial Monitoring Service of Ukraine. *Report on the National Risk Assessment in the Field of the Prevention and Counteraction of the Legalisation (Laundering) of Criminal Proceeds and the Financial Terrorism*. 2019, https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/NRA/2_NRA_report.pdf.
- 159** Там же, стор. 222.
- 160** Там же
- 161** Transparency International Ukraine. *ARMA Reported on Its Activities in 2019*. 5 Mar. 2020, <https://ti-ukraine.org/en/news/arma-reported-on-its-activities-in-2019/>.
- 162** Там же
- 163** Global Financial Integrity. *Illicit Financial Flows to and from Developing Countries: 2005-2014 Global Financial Integrity*. 2017, https://gfintegrity.org/wp-content/uploads/2017/05/GFI-IFF-Report-2017_final.pdf.
- 164** OECD. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: Measuring OECD Responses*. 2014, https://www.oecd.org/corruption/Illicit_Financial_Flows_from_Developing_Countries.pdf.
- 165** Global Financial Integrity. *Illicit Financial Flows to and from Developing Countries: 2005-2014 Global Financial Integrity*. 2017, https://gfintegrity.org/wp-content/uploads/2017/05/GFI-IFF-Report-2017_final.pdf.
- 166** OECD. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: Measuring OECD Responses*. 2014, https://www.oecd.org/corruption/Illicit_Financial_Flows_from_Developing_Countries.pdf.
- 167** Ortega, Bienvenido, et al. "Social Costs of Illicit Financial Flows in Low- and Middle-Income Countries: The Case of Infant Vaccination Coverage." *Health Policy and Planning*, vol. 33, no. 2, Oxford University Press, Mar. 2018, pp. 224–36, doi:10.1093/heapol/czx170.
- 168** Kar, Dev, and Joseph Spanjers. *Illicit Financial Flows from Developing Countries: 2004-2013. Global Financial Integrity*, 2015, https://secureservercdn.net/45.40.149.159/34n.8bd.myftpupload.com/wp-content/uploads/2015/12/IFF-Update_2015-Final-1.pdf?time=1597255783.

- 169** Що складає один із найвищих у світі показників державних витрат на освіту.
- 170** Kahkonen, Satu. "Why Ukraine's Education System Is Not Sustainable." *The World Bank*, 12 Sept. 2018, <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2018/09/12/why-ukraineseducation-system-is-not-sustainable>.
- 171** Орієнтовна щомісячна заробітна плата молодого вчителя в Україні становить 5900 грн, тоді як вчитель із досвідом роботи до 20 років отримує 8900 грн. Повна оцінка знаходиться за адресою: Pyatachok. *Teacher Salary in Ukraine in 2020 Zarplata Uchitelya v Ukraine v 2020 Godu*. 2 June 2020, <https://пяточок.dp.ua/zarplata/951-zarplata-uchitelej-v-ukraine/>.
- 172** Kahkonen, Satu. "Why Ukraine's Education System Is Not Sustainable." *The World Bank*, 12 Sept. 2018, <https://www.worldbank.org/en/news/opinion/2018/09/12/why-ukraineseducation-system-is-not-sustainable>.
- 173** Там же
- 174** 174 Ukraine Reform Conference. *Reforms in Ukraine: Progress and Priorities*. 2018, https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reform_office/Ukraine_Reform_Conference_II_web.pdf.
- 175** *Ibid*, p16.
- 176** Cabinet of Ministers of Ukraine. *Finance Minister Oksana Markarova Presented the Draft State Budget of Ukraine for 2020 in Parliament*. 20 Sept. 2019, <https://www.kmu.gov.ua/en/news/ministr-finansiv-oksana-markarova-predstavilav-parlamenti-proekt-derzhavnogo-byudzhetu-ukrayini-na2020-rik>.
- 177** Там же
- 178** Cabinet of Ministers of Ukraine. *Parliament Has Passed Budget 2020*. 14 Nov. 2019, <https://www.kmu.gov.ua/en/news/parlament-prijnyav-byudzhet-2020>.
- 179** Дізнатися більше про NUS: Міністерство освіти і науки України. *The New Ukrainian School: Conceptual Principles of Secondary School Reform*. 16 Jan. 2017, https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna_serednya/Book-ENG.pdf.
- 180** Ukraine Reform Conference. *Reforms in Ukraine: Progress and Priorities*. 2018, https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reform_office/Ukraine_Reform_Conference_II_web.pdf.
- 181** Інформація, надана UNICRI Міністерством освіти, грудень 2020 року.
- 182** Див.: Salary Explorer. *Teacher Average Salary in Ukraine 2021 - The Complete Guide*. <http://www.salaryexplorer.com/salary-survey.php?loc=226&loctype=1&job=123&jobtype=3>. Accessed 5 Apr. 2021.
- 183** Romaniuk, Piotr, and Tetyana Semigina. "Ukrainian Health Care System and Its Chances for Successful Transition from Soviet Legacies." *Globalization and Health*, vol. 14, no. 1, BioMed Central Ltd., 23 Nov. 2018, p. 116, doi:10.1186/s12992-018-0439-5.
- 184** Ministry of Health of Ukraine. *Healthcare Reform*. <https://en.moz.gov.ua/healthcare-reform>. Accessed 24 Feb. 2021.
- 185** Cabinet of Ministers of Ukraine. *Healthcare Reform*. <https://www.kmu.gov.ua/en/reformi/rozvitok-lyudskogo-kapitalu/reforma-sistemi-ohoroni-zdorovya>. Accessed 24 Feb. 2021.
- 186** UK Foreign & Commonwealth Office. *Medium-Term Government Priority Action Plan to 2020*. July 2017, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/625352/ukraine-government-priority-action-plan-to-2020.pdf.
- 187** Див.: Salary Explorer. *Teacher Average Salary in Ukraine 2021 - The Complete Guide*. <http://www.salaryexplorer.com/salarysurvey.php?loc=226&loctype=1&job=123&jobtype=3>.
- 188** Там же
- 189** Див., наприклад: Council of Europe. *The Use of NonConviction Based Seizure and Confiscation*. 2020, <https://rm.coe.int/the-use-of-non-conviction-based-seizure-andconfiscation-2020/1680a0b9d3>.
- 190** Або, щонайменше, спрямування повернутих активів на кампанії з підвищення обізнаності громадськості про небезпеку, яку становить торгівля людьми.
- 191** Або навіть товари, подібні за характером.
- 192** Як-от камери безпеки та датчики безпеки.

ВІДМОВА ВІД ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Думки, результати, висновки та рекомендації, висловлені у цьому документі, необов'язково відображають погляди Міжрегіонального науково-дослідного інституту Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), Європейського Союзу або будь-якого іншого залученого національного, регіонального або міжнародного органу. Відповідальність за висловлені думки та висновки лежить виключно на авторі, а сама по собі публікація не означає схвалення таких думок або висновків ЮНІКРІ або ЄС. Застосовані визначення та представлення матеріалу у цій публікації не означають висловлення будь-якої думки Секретаріатом Об'єднаних націй щодо правового статусу будь-якої країни, території, міста або області їхніх повноважень, а також щодо розмежування їхніх кордонів або меж. Зміст цієї публікації можна цитувати або відтворювати за умови зазначення джерела інформації. © ЮНІКРІ, квітень 2021 року.

ПОДЯКИ

Цей звіт підготовлений в результаті надання фінансування Європейським Союзом через Генеральну дирекцію європейської політики сусідства з країнами Сходу і подальшого розширення Європейського Союзу (DG NEAR). У 2020 році РЄ та Міжрегіональний науково-дослідний інститут ООН з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ) спільно розпочали ініціативу: «Підтримка країн Східного партнерства ЄС для сприяння поверненню активів», складний проект, націлений на співпрацю з національними органами влади у шести країнах-партнерах Східної Європи, зокрема, в Україні. Основною метою проекту є сприяння спроможності країн-бенефіціарів ефективно відслідковувати, арештовувати та конфісковувати активи, пов'язані з організованою злочинною діяльністю, та надавати експертні вказівки для вирішення питання морального імперативу щодо позбавлення злочинців доходів, отриманих у злочинний спосіб. ЮНІКРІ вдячний Представництву ЄС в Україні та іншим ключовим експертам ЄС і Ради Європи, які надали інформацію та відгуки щодо цього звіту.

Окрему подяку висловлюємо Міжрегіональному науково-дослідному інституту ООН з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), а також видавництву Imprimerie Centrale (Люксембург) за графічний дизайн. Відповідальний за основне дослідження та складання цього звіту Аркадіус Старк, за додаткове редагування відповідала Юлія Дробиш та Ясмін Ченноух під керівництвом Джеймса Шоу, старшого юриста (з питань повернення активів).

ПРО ЮНІКРІ

Міжрегіональний науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ) був створений у 1968 році відповідно до Резолюції Економічної та громадської ради 1086 В (XXXIX) 1965 року, що передбачала розширення діяльності Організації Об'єднаних Націй у сфері попередження злочинів та кримінального судочинства. Інститут є автономною установою й управляється Опікунською радою.

В рамках широкого кола повноважень щодо розробки та реалізації вдосконалених політик та заходів із запобігання та контролю злочинності місія ЮНІКРІ полягає у сприянні правосуддю, запобіганні злочинності, підтримці безпеки та верховенства права для сприяння миру, прав людини та сталому розвитку.

Робота ЮНІКРІ присвячена досягненню Цілі 16 Програми сталого розвитку до 2030 року: сприяння створенню мирного, справедливого й інклюзивного суспільства, вільного від злочинів та насильства. Справедливість, попередження злочинів та верховенство права є основою боротьби з бідністю та зменшення нерівності, що одночасно сприяє економічному зростанню, стабільності та охороні навколишнього середовища. ЮНІКРІ підтримує уряди та міжнародне співтовариство в цілому у боротьбі зі злочинними загрозами соціальному миру, розвитку та політичній стабільності.

Цілями ЮНІКРІ є:

- *краще розуміння проблем, пов'язаних зі злочинністю;*
- *сприяння створенню справедливих та ефективних систем кримінального судочинства;*
- *підтримка виконання умов міжнародних документів та інших стандартів;*
- *сприяння міжнародному співробітництву правоохоронних органів і судів.*

Поточні пріоритетні напрямки роботи Інституту:

- *штучний інтелект та робототехніка в контексті попередження злочинів та кримінального судочинства;*
- *зменшення ризиків застосування хімічної, біологічної, радіологічної та ядерної зброї;*
- *кіберзлочини;*
- *домашнє насилля;*
- *екологічні злочини;*
- *незаконні фінансові потоки й повернення активів;*
- *незаконна торгівля дорогоцінними металами та дорогоцінними каміннями;*
- *ювенальна юстиція;*
- *захист вразливого населення та жертв;*
- *укріплення міжнародного кримінального права;*
- *туризм та охорона масових заходів;*
- *войовничий екстремізм (зокрема реабілітація та реінтеграція войовничих екстремістів).*

Авторське право

© Міжрегіональний науково-дослідний інститут Організації Об'єднаних Націй з питань злочинності та правосуддя (ЮНІКРІ), 2021 Viale Maestri del Lavoro, 10, 10127 Турін – Італія Тел: + 39 011-6537 111 / Факс: + 39 011-6313 368

Веб-сайт

www.unicri.it

E-mail:unicri.publicinfo@un.org

Пов'язані публікації

